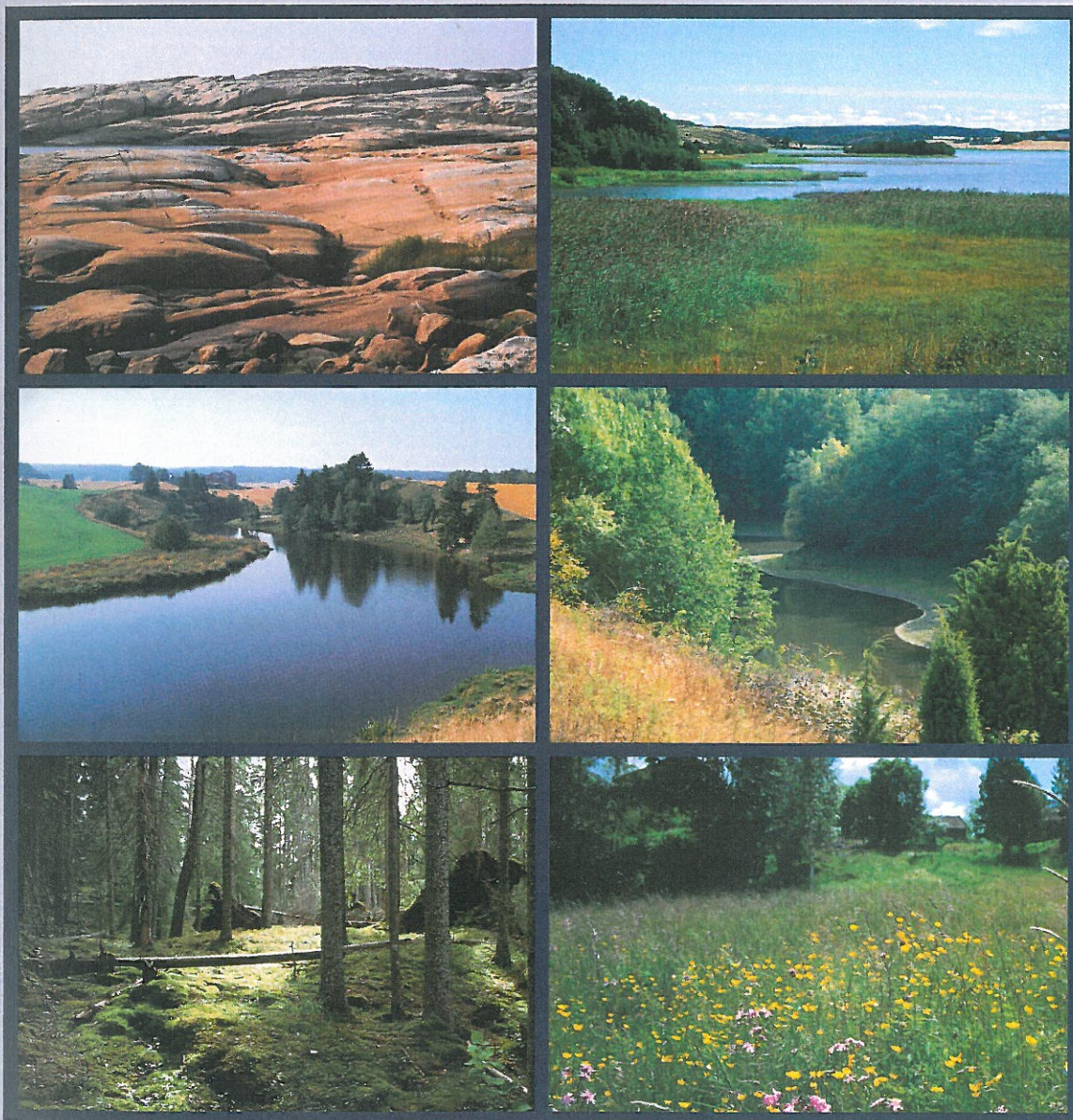

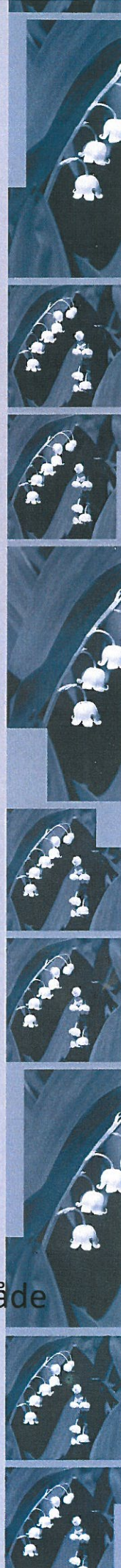
Fylkesmannen i Østfold

Område miljøvern

Rapport 8/2011

Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde

Dato: 18.08.2011
Rapport nr. 8-2011
ISBN 978-82-7395-217-2 ISSN 1890-3673

Rapportens tittel

Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde – med naturreservatene Grønliparken, Reieråsen og Rødsåsen

Forfattere

Cathrine Restad

Oppdragsgiver

Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen

Ekstrakt

Forvaltningsplanen tar for seg mål og utfordringer knyttet til naturverdier og brukerinteresser i Søndre Jeløy landskapsvernområde, inkludert de tilknyttede naturreservatene Grønliparken, Reieråsen og Rødsåsen. Søndre Jeløy er et verdifullt kultur- og naturlandskap med botaniske, geologiske, zoologiske og kulturhistoriske verdier. Det knytter seg også svært mange brukerinteresser til området. Forvaltningsplanen skal bidra til å oppfylle intensjonene med landskapsvernet og plantelivsfredningen. Den har som hensikt å bevare en variert bruk av området og samtidig være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme formålet med vernet. Bevaringsmål og tiltaksplan for verneområdet følger som vedlegg til forvaltningsplanen.

Emneord

Søndre Jeløy, Grønliparken, Reieråsen, Rødsåsen, landskapsvernområde, naturreservat, forvaltningsplan, Moss

Referanse til rapporten

Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapport nr.:8-11.

Forord

Søndre Jeløy landskapsvernområde ble opprettet i 1983. I verneforskriften § 3 heter det: "Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføringen av skjøtseltiltakene." Begrepet skjøtelsplan er nå avløst av "forvaltningsplan", som omfatter både rene skjøtseltiltak og andre temaer knyttet til forvaltningen av området.

Den første forvaltningsplanen ble utarbeidet i 1991, og det var nå på tide med en revisjon. Den nye forvaltningsplanen som foreligger her, er utarbeidet i tråd med de gjeldende retningslinjer som er gitt av Direktoratet for naturforvaltning. Det er bl.a. fastsatt spesifikke bevaringsmål på flere områder.

Innenfor landskapsvernområdet er det de senere årene opprettet tre naturreservater med egne fredningsbestemmelser. Disse er behandlet særskilt i forvaltningsplanen, med bl.a. egne bevaringsmål.

Den nye forvaltningsplanen er utarbeidet i samråd med grunneierne, og det har vært avholdt felles befaringer på samtlige større eiendommer. Et utkast har vært på høring hos grunneiere, foreninger og offentlige instanser.

Cathrine Restad har vært engasjert av Fylkesmannen i Østfold for å utarbeide planen. Også Gunnar Bjar har vært involvert i arbeidet. Terje Sundberg har utarbeidet kartene. Rolv-Atle Bråten og Morten Hanisch hos Østfold Fylkeskommune har bidratt med tekst knyttet til kulturminner. Flere andre personer har også gitt nyttige bidrag underveis i arbeidet.

Moss, 18. august 2011

Kjersti Gram Andersen
miljøverndirektør

Innhold

1.	Innledning.....	6
1.1	Verneforskriften	6
1.2	Forvaltningsplanen	6
1.3	Begrepsavklaring.....	7
2.	Naturkvaliteter og verneverdier	8
2.1	Områdebeskrivelse	8
2.2	Landskapet	9
2.2.1	Alleer	12
2.2.2	Enkeltrær, tregrupper og trekker	13
2.2.3	Steingjerder	14
2.2.1	Parkanlegg	16
2.2.2	Mål og utfordringer for landskapet.....	16
2.3	Flora og fauna.....	18
2.3.1	Enger, beite og vegetasjonsbelter	18
2.3.2	Bekker og dammer	19
2.3.3	Skog.....	19
2.3.4	Mål og utfordringer for flora og fauna	20
2.4	Kulturminner	21
2.4.1	Mål og utfordringer for kulturminner.....	22
2.5	Geologi	23
2.5.1	Mål og utfordringer for geologi.....	23
2.6	Naturrestatene.....	23
2.6.1	Rødsåsen.....	23
2.6.2	Reieråsen	24
2.6.3	Grønliparken.....	25
2.6.4	Bevaringsmål for naturrestatene.....	25
3.	Brukerinteresser og andre påvirkningsfaktorer.....	26
3.1	Landbruk	26
3.1.1	Skogbruk	26
3.1.2	Dyrkningsstein.....	30
3.1.3	Husdyrbeiter	30
3.1.4	Kantsoner.....	31
3.1.5	Vanningsdammer.....	31
3.1.6	Mål og utfordringer for landbruk	31
3.1.7	Vernebestemmelser/retningslinjer.....	31
3.2	Friluftsliv	33
3.2.1	Mål og utfordringer for friluftslivet.....	35
3.2.2	Vernebestemmelser/retningslinjer.....	35

3.3	Andre virksomheter og aktører.....	36
3.3.1	Jeløy Radio	36
3.3.2	Alby	36
3.3.3	Røed gård	37
3.3.4	Andre aktører og aktiviteter.....	37
3.3.5	Mål og utfordringer for andre virksomheter og aktører	37
3.3.6	Vernebestemmelser/retningslinjer	38
3.4	Andre faktorer	38
3.4.1	Bygninger	38
3.4.2	Trafikkforhold	40
3.4.3	Luftspenn.....	40
4.	Forvaltningsoppgaver og tiltak	41
4.1	Skjøtsel og restaurering	41
4.1.1	Trekirkegård	43
4.1.2	Etterarbeid etter sandtak	43
4.1.3	Fremmede arter.....	43
4.2	Informasjon og oppsyn.....	45
4.3	Økonomi	46
4.4	Tiltaksplan.....	46
5.	Saksbehandling	48
5.1	Generelle saksbehandlingsprosedyrer	48
5.2	Roller.....	49
	Referanser.....	51
	Vedlegg	52

1. Innledning

Søndre Jeløy landskapsvernområde (LVO) ble etablert ved Kgl. Res. av 23. desember 1983. Verneområdet ligger i Moss kommune og omfatter et areal på 3946 dekar. Grenselinjene går langs strandlinja mot Oslofjorden, og over land mot tettbebyggelsen på Tronvik og Framnes.

I følge verneforskriften for Søndre Jeløy LVO er formålet med landskapsvernområdet

... å bevare det egenartede natur- og kulturlandskap på Søndre Jeløy med geologiske, botaniske,

Innenfor landskapsvernområdet finnes en rekke mindre tomter, men det meste av arealet utgjøres av ni større eiendommer, hvorav én er kommunal. Arealene består av både dyrket mark og skog, bolig- og hytteeiendommer og et turområde det knytter seg store friluftslivsinteresser til. Som følge av dette er det svært stor ferdsel på Søndre Jeløy. Det finnes et mangfold av natur- og kulturverdier innenfor vernområdet som det knytter seg forvaltningsmessige utfordringer til. I nyere tid er det også opprettet tre naturreservat (NR) innenfor landskapsvernområdets grenser, hvor formålet er å verne særlig verdifulle skogområder. En god forvaltning forutsetter altså en balansegang mellom mange ulike typer bruk og vern.

I 1998 ble eiendommene Biørn Biørnstadsvei 1-13 omregulert til byggeområde for boliger, og er dermed ikke del av landskapsvernområdet. Reguleringsbestemmelsene er vedlagt bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 9).

1.1 Verneforskriften

Området ble vernet etter Lov om naturvern (naturvernloven) av 1970. Forskrift om vern av Søndre Jeløy LVO ble hjemlet i denne, og setter rammene for bruk og vern av området. Naturvernloven ble opphevet da Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven) ble vedtatt 19. juni 2009. Selv om naturvernloven er opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt i medhold av den inntil Kongen bestemmer annet. Utgangspunktet er at disse forskriftene skal forvaltes i tråd med intensjonen på vernetidspunktet. Naturmangfoldlovens bestemmelser vil imidlertid supplere og utfylle eldre verneforskrifter.

Den delen av verneforskriften som har størst betydning for brukerne av området, er § 3 Vernebestemmelser. Her beskrives forbudsbestemmelser for verneområdet, samt hvilke forhold forbudsbestemmelsene ikke er til hinder for. De avsluttende paragrafene 4-8 er av mer generell karakter og omhandler bl.a. forvaltning, skjøtsel og myndighet. Med naturmangfoldlovens ikrafttredelse er verneforskriftens § 4 erstattet av naturmangfoldlovens § 48, som er en generell dispensasjonsbestemmelse. Dette omtales nærmere i kap. 5.

Verneforskriftene er vedlagt bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 3 og 5-7).

1.2 Forvaltningsplanen

I verneforskriften for Søndre Jeløy LVO § 5 står følgende:

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføringen av skjøtselstiltakene.

I dag er skjøtelsplanen erstattet med en mer omfattende forvaltningsplan, i tråd med retningslinjer fra Direktoratet for Naturforvaltning (DN).

En forvaltningsplan skal sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer for bruk og vern. Det er verneforskriften, sammen med naturmangfoldloven, som setter rammen for utarbeidelsen av forvaltningsplanen, og en forvaltningsplan kan hverken legge opp til en strengere eller mer liberal praksis enn det som er nedfelt i forskriften. I den praktiske og daglige forvaltningen vil det imidlertid være behov for en utdyping eller presisering av verneforskriftene, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete "kjøreregler". Mens verneforskriftene for verneområdene er juridisk bindende, har forvaltningsplanen en retningsgivende og veiledende funksjon.

Forvaltningsplanen for Søndre Jeløy LVO skal bidra til å oppfylle intensjonene med landskapsvernet og plantelivsfredningen. Den har som hensikt å bevare en variert bruk av området der landbruksformål, rekreasjon og eksisterende virksomheter skal tilgodeses så langt som mulig, innenfor rammen av vernereglene og hensynet til beboere og næringsdrift. Planen skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme formålet med vernet, samt bidra til forutsigbarhet og likebehandling i saksbehandlingen.

Denne forvaltningsplanen omfatter også de tre naturreservatene Rødsåsen, Reieråsen og Grønliparken. De tre naturreservatene og landskapsvernområdet utgjør til sammen en geografisk enhet, og berøres i stor grad av de samme utfordringene knyttet til bruk og vern. Det understrekes likevel at naturreservatene har egne verneforskrifter som er mer restriktive enn det som er tilfellet for landskapsvernområdet. Naturreservatene omtales i et eget kapittel i forvaltningsplanen (kap. 2.6), og for øvrig henvises det til naturreservatenes verneforskrifter.

Den første forvaltningsplanen for landskapsvernområdet ble godkjent av Fylkesmannen i Østfold 15. mars 1991. Den reviderte planen som her foreligger er godkjent 18. august 2011. Forvaltningsplanen gjelder i inntil 10 år og revideres ved behov.

1.3 Begrepsavklaring

Nedenfor følger definisjoner av enkelte viktige begreper i forvaltningsplanen:

Forvaltningsmål er et samlebegrep for alle målsettinger knyttet til et verneområde. Dette kan for eksempel være mål for verdier/kvaliteter knyttet til areal, biologisk mangfold og naturtyper eller interesser knyttet til friluftsliv, brukerinteresser og næringsinteresser.

Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter osv. Bevaringsmål er en presisering av forvaltningsmål knyttet til naturkvaliteter.

I regi av DN er det under utvikling et landsdekkende system for overvåking av tilstanden i verneområder. En dokumentasjon av tilstanden vil gi forvaltningsmyndigheter og oppsyn et bedre grunnlag for å gjøre nødvendige tiltak. Bevaringsmålene skal angi hvilke kvaliteter naturverdiene må ha for at de skal kunne sies å være godt bevart. I forvaltningsplanen er bevaringsmålene presentert i tabeller, med metodikk for overvåking av målene, definisjoner av tilstandsklasser og aktuelle tiltak dersom målene ikke nås. Det langsiktige målet for Fylkesmannen er å oppnå god tilstand for alle naturkvalitetene som er beskrevet i tabellene.

Ettersom overvåkningssystemet og bruken av bevaringsmål er under utvikling, kan det bli aktuelt å revidere bevaringsmålene hyppigere enn resten av forvaltningsplanen. Derfor er bevaringsmålene oppført i tabellform som vedlegg til forvaltningsplanen. På denne måten kan bevaringsmålene oppdateres uavhengig av forvaltningsplanen.

2. Naturkvaliteter og verneverdier

Foto Gunnar Bjar

2.1 Områdebeskrivelse

Søndre Jeløy og flere av herregårdene er godt beskrevet i en rekke ulike verk. En grundigere beskrivelse av naturforhold og historie på Søndre Jeløy kan man blant annet finne i heftet *Søndre Jeløy og Galleri F15*, utgitt av Fylkesmannen i Østfold i 1988. Det vil her bli gitt en mer kortfattet framstilling.

Geologisk ligger Jeløya i Oslofeltet, som strekker seg fra Langesund til Mjøsa. Bergartene i Oslofeltet er dannet i en dramatisk geologisk periode for ca. 250-300 millioner år siden, og preges av både sedimentære og vulkanske bergarter fra perioden. Jeløya lå slik til at de vulkanske bergartene, som er skuret bort øst for Mossesundet, ble liggende igjen. Derfor er mye av lavabergartene bevart her.

Lavabergartene er næringsrike for planter, og dette gir opphav til et næringsrikt jordsmonn. Dette, i kombinasjon med et gunstig klima, danner grunnlag for en frodig vegetasjon. En del områder er imidlertid utsatt for tørke, og her preges vegetasjonen av dette. Plantelivet på Søndre Jeløy er derfor både rikt og variert. Her finnes kulturbetingete enger og varierte vegetasjonssoner mot grøfter, gårdsdammer, dyrket mark og langs sjøen. Det finnes både barskog, blandingsskog og edelløvskog på Søndre Jeløy. Variert vegetasjon gir også et rikt dyreliv, og et mangfold av fugler, insekter og andre dyr, inkludert flere rødlistede arter, er registrert.

Søndre Jeløy ligger i overgangen mellom kystklima og innlandsklima, noe som gir relativt milde vintre og varme somre. Både temperatur- og solforhold gjør området godt egnet for produksjon av varmekrevende kulturplanter, og i dag produseres både korn, bær og grønnsaker

på de fruktbare jordbruksarealene. Arealet utgjøres i hovedsak av de ni eiendommene Alby, Augustenborg (Kase), Charlottenborg, Grønli, Jeløy Radio, Kubberød, Reier, Røed og Tronvik. Naturkvalitetene kombinert med kulturlandskapets mosaikk danner grunnlaget for det opplevelsesmessige mangfoldet innen området og gjør det til et yndet turmål. Med kommunens oppkjøp av Alby i 1963 ble eiendommen åpnet og sikret for friluftsliv, og Søndre Jeløy har utviklet seg til et av Mossedistriktets viktigste friluftsområder.

Området har også en viktig kulturhistorie å fortelle. På 17- og 1800-tallet kjøpte rike kjøpmenn og byfamilier opp gårder i området og forandret dem – fra beskjedne gårder og husmannsplasser, til mønsterbruk etter danske og engelske forbilder. De skapte et herregårdslandskap med storslåtte bygninger, stramme alleer, og praktfulle hageanlegg.

Dette dannet grunnlaget for det egenartede landskapet som i dag framstår som en harmonisk enhet av rasjonelt jordbruk, frodige skogkanter, stemningsfulle alleer og parker. Søndre Jeløy representerer et helhetlig herregårdsmiljø som en må til Sør-Sverige og Danmark for å finne maken til.

2.2 Landskapet

Landskapet på Søndre Jeløy er den mest iøynefallende verneverdien, og bevaring av særegenheten er et svært viktig formål med vernet. Verneforskriftens § 3 pkt. 1, sier:

Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt, som f.eks. hogst av alleer, karakteristiske frittstående enkeltrær, tregrupper eller trekker utenom de ordinære skogarealene, neddriving eller annen ødeleggelse av steingjerder, uttak eller utfylling av masse, bygging av veger, fremføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, henleggelse av avfall samt oppføring av bygninger, anlegg eller andre innretninger. Opplistingen er ikke utfyllende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Dette er et vesentlig punkt i verneforskriften, og er en overordnet rettesnor for forvaltningen i en rekke saker som angår verneområdet.

Søndre Jeløy er definert som et regionalt og nasjonalt viktig kulturlandskap, og er Østfold fylkes mest utpregede og intakte herregårdslandskap.

Det er mosaikken av natur- og kulturbetinget landskap, sammen med de ulike særegne elementene, som til sammen utgjør helheten i landskapet. Forutsetningen for å bevare denne mosaikken er at eksisterende drift av jordbruksområdene opprettholdes, og at særtrekkene som ønskes ivaretatt, blir det. Dette er i stor grad avhengig av at driften av arealene opprettholdes, noe som igjen avhenger av nasjonal landbrukspolitik.

En sammenligning av flyfoto fra ca 1970 og 2010 (Figur 1 og Figur 2) viser få drastiske endringer i arealbruken i området. Noen endringer har naturlig nok skjedd, særlig med tanke på produksjonsformer og intensitet, men fordelingen mellom åpen mark og skog er forholdsvis lik gjennom tiårene. Jordbruksaktiviteten er opprettholdt, noe som bidrar til å holde landskapet åpent. Enkelte steder er det noe tegn til gjengroing, særlig der beite har opphørt eller intensiteten er redusert. Samtidig har flere beiter blitt ryddet og tatt i bruk de senere årene. Gjengroing er derfor ikke et så stort problem på Søndre Jeløy som for mange andre områder.

Når det gjelder andre særegenheter i landskapet, som alleer, steingjerder og bygninger, er dette landskapselementer det knytter seg egne utfordringer til. Bevaringen av disse er også til dels knyttet til landbrukets forutsetninger, men også til ulike myndigheters muligheter til å bidra med ressurser. Det knytter seg store kostnader og behov for fagkompetanse til vedlikehold og restaurering av slike elementer.

Figur 1 Søndre Jeløy før 1970 preges av et åpent kulturlandskap. Flyfoto Søndre Jeløy, Kilander 1973, fotograferingsår ukjent

Figur 2 Det åpne landskapet er ennå godt intakt. Flyfoto Søndre Jeløy 2010, Norge i bilder

2.2.1 Alleer

Figur 3 Alleene er svært viktige for landskapsbildet, men er også hjem til en rekke arter. Foto Cathrine Restad

"ruinalle", gli over i en ny allé. Dette innebærer at de gamle trærne beskjæres for alt løvverk, men blir stående – i en ruinalle. Samtidig plantes nye trær på utsiden av de gamle. Dette muliggjør en overgangsfase, der nye trær får etablere seg og modne før den gamle alleen felles. Til den nye alleen er det foreslått eik som treslag, ettersom disse er klima- og vindbestandige, har dype rotsystemer og ikke krever uforholdsmessig mye beskjæring. Eik kan også danne trekker som ivaretar det preget man ønsker for Albyalleen. Forslaget som er utarbeidet gir rom for en viss utviding av veibanen og etablering av møteplasser for biler i alleen.

Det er denne rapporten som danner bakgrunnen for dagens skjøtsel av Albyalleen. Men med tiden har det vist seg at allétrærne er i bedre stand enn fryktet. Selv om enkelttrær har gått ut framstår alleen fremdeles som en helhetlig og stemningsfull allé. Målet er å bevare denne tilstanden så lenge som mulig, og først når alleen domineres av ruintrær vil hele alleen bli fornyet etter modellen over. Denne framgangsmåten bør vurderes også for andre alleer som med tiden trenger fornying. Det er Moss kommune som besørger skjøtselen av Albyalleen.

Alleen på Grønli har i sin tid blitt beskrevet som en av landets lengste og mest storslagne alleer. Dessverre gikk en betydelig del av alleen tapt i en storm som herjet Søndre Jeløy høsten 2009. Den såkalte vinkelalleen var en ren lindeallé som hadde vokst seg svært høy og fått et nærmest katedrallignende preg. Alt dette ble tatt av stormen. Vinkelalleen ble i 2010 nyplantet i sin helhet, og dette er den første nyplantingen av en hel allé som er gjort på Søndre Jeløy i nyere tid. I praksis er det nå tre alleer på Grønli; den lengste, stramme alleen inn mot gården, alleen over tunet på gården, og den nyplantede vinkelalleen.

Den doble trerekken i øvre del av Grønlialleen, fra Tronvikveien, er ikke beskåret i nyere tid. Mens alleen over Grønlitunet er pleiet ved flere anledninger, framstår denne doble trerekken som en fritt voksende blandingsallé. Det er ønskelig å stramme opp dette inntrykket og beskjære trærne for å forlenge levetiden.

Søndre Jeløy har en rekke historiske alleer, enkelte som kan dateres tilbake til 1700-tallet. Alleene er av stor kulturhistorisk verdi, men det knytter seg også viktige biologiske verdier til dem, blant annet mtp. vedlevende og "huleboende" organismer.

Da de ble anlagt, skulle alleene ha et ryddig preg og ble beskåret til rett form. Med tiden opphørte denne praksisen, og de fleste alleene fikk vokse fritt. En viss beskjæring er imidlertid nødvendig når trærne vokser seg høye, og pleie av alleene er foretatt i økende grad de senere årene. Nesten samtlige gårder i området har en eller flere alleer. Alleene er inntegnet på skjøtselskartet (Figur 13) under kap. 4.1.

I 2002 ble det foretatt en evaluering av hovedalleen på Alby, en av Søndre Jeløys eldste alleer. Alleens tilstand har lenge vært dårlig, og det vil ikke være mulig å forlenge trærnes levetid i det uendelige. Det ble utarbeidet en rapport med forslag for alleens framtid. Den omforente strategien er å la den gamle alleen, via en

På Kubberød ble det i 2006 foretatt en vurdering og rehabilitering av hovedalleen. Trærne som står igjen har følgelig fått forlenget sin levetid, og alleen framstår i dag som en ryddig innfallsport til gården.

Hovedalleen som fører fra Tronvikveien til Reier gård, består hovedsakelig av lindetrær. Alleen har et modent preg, og trærne har vokst seg høye. Beskjæring bør vurderes de kommende årene.

Augustenborg og Røed har også hver sin allé, men i den sistnevnte enkelte trær gått ut og i noen grad blitt erstattet med nye trær. I begge tilfeller utgjør alleene hovedadkomsten til gården, noe som fører til utfordringer knyttet til trafikk og transport. Også alleen i svingen ved Charlottenborg kan være en betydelig flaskehals..

Det er ikke tillatt å felle alleer, jf. § 3, pkt. 1 i tekstboksen over. Alleene er i utgangspunktet grunneiers ansvar, men Fylkesmannen ønsker å bidra til at disse ivaretas. Tilskudd til rehabilitering og pleie må vurderes i hver enkelt sak. Det er også mulig å søke landbrukets tilskuddsordninger for støtte til vedlikehold av alleer.

Utfordringer knyttet til alleer

Et mer ustabil klima kan føre til at trærne får nye utfordringer. Med vintre som svinger mellom frost og mildvær kan trærne "lures" ut av vinterhvilen for tidlig, og dermed få frostskafer når en ny kuldeperiode setter inn. Endringene vil antakelig også gi kraftigere vinder, noe som allerede er utfordrende for de gamle trærne. Det har vært diskutert å vurdere tresorter fra områder med mer ekstreme værforhold, slik som Nord-Amerika. Pr. i dag anses imidlertid ikke dette som aktuelt.

De gamle alleene er ikke tilpasset den moderne trafikk de utsettes for i dag, hverken med tanke på antall biler eller størrelsen på moderne kjøretøy. Varetransport, turistbusser og møtende biler byr på stadige utfordringer. Det fører både til vanskelige trafikksituasjoner og ikke minst skader på trærne. Ulike løsninger har vært vurdert. Skal man ved fornying av alleene plante slik at veibanen blir bredere? Eller skal man anlegge nye kjørespor utenfor alleene for større kjøretøy? På Augustenborg har det siste blitt løsningen for å få semitrailere inn til gårdstunet. En slik løsning må imidlertid veies opp mot ønsket om en "ryddig" innfallsport til gårdene.

Hvordan man best sikrer en lengst mulig levetid for alleene, er også et utfordrende spørsmål. Det samme er hvordan man skal fornye alleene når de etter hvert har nådd veis ende. Nyplantingen på Grønli, og etter hvert ruinalleen på Alby, er to ulike framgangsmåter som med tiden vil gi noen svar.

2.2.2 Enkeltrær, tregrupper og trerekker

Karakteristiske frittstående enkeltrær, tregrupper og trerekker utenom de ordinære skogarealer er vernet mot hogst, jf. § 3 pkt. 1 i tekstboksen over. Dette er trær både av naturlig og plantet herkomst. Beskjæring og rydding mot dyrket mark må skje med moderate inngrep, og ikke utgjøre noen fare for trærnes særpreg eller levedyktighet.

Enkelte gamle trær utenom hage- og parkanleggene er spesielt store og vakre. Som enkeltobjekter bidrar de sterkt til landskapets opplevelsesverdi. Det er viktig at disse trærne sikres et stabilt livsmiljø. Noen eksempler nevnes spesielt her:

- Lind ved port til Jeløy radio. Denne står nå utenfor beitet og bør holdes fristilt fra annen vegetasjon.
- Eik i skogkant øst for Reier. Dette er blant fylkets største eiker og er nå fristilt og innlemmet i beiteområde.
- Lind i skogsbyn øst for Solbergstua, Reier.
- Eik og bøk sør i Grønliparken.

De vakre gamle trærne vil med tiden naturlig nok forfalle. Det er derfor viktig å være oppmerksom på yngre trær som har potensial til å bli nye monumenter. Slike "framtidstrær" finnes både i det åpne landskapet og i skogområdene, og bør gis gode forutsetninger for å utvikle seg. Forsiktig stammekvisting kan bidra til framtidig estetiske stammer. Innenfor budsjettmessige rammer kan fylkesmannen bidra til denne typen tiltak.

I forbindelse med befaringer med grunneierne høsten 2010 ble flere karakteristiske trær pekt ut, bl.a. enkelte eiketrær på Reier og langs steingjerdene på Røed og Kubberød.

2.2.3 Steingjerder

Steingjerdene anses som et av landskapsvernområdets viktigste kulturminner og bidrar sterkt til landskapets særpreg. Det er ikke tillatt å rive eller ødelegge steingjerder og det er ønskelig at steingjerdene beholdes som synlige elementer i landskapet.

Til sammen er det mange kilometer med steingjerder innenfor verneområdet, og det har lenge vært stort behov for vedlikeholds- og restaureringsarbeid. Dette gjelder fortsatt mange steder, men gjennom

årenes løp har også en del blitt gjort. Flere fremtredende strekninger har blitt rehabilitert og fristilt, bl.a. langs Biørn Biørnstadsvei, og på Reier, Kubberød, Tronvik og Alby. Arbeidene har omfattet reparasjoner, fjerning av større og mindre trær som var i ferd med å sprengte ut gjerdene, og fjerning av mindre steinmengder som har vært henlagt på eller inntil gjerdene.

Enkelte steingjerder kan være så ødelagte at restaureringen får preg av nybygging. Et eksempel på dette er arbeidet med steingjerdet langs Biørn Biørnstadsvei ved Charlottenborg. I 2009 ble det her gjennomført omfattende restaurering, og resterende deler av dette gjerdet ble restaurert våren 2011. For framtiden er det ønskelig å stanse steingjerdenes forfall før en rehabilitering vil fremstå som nybygging.

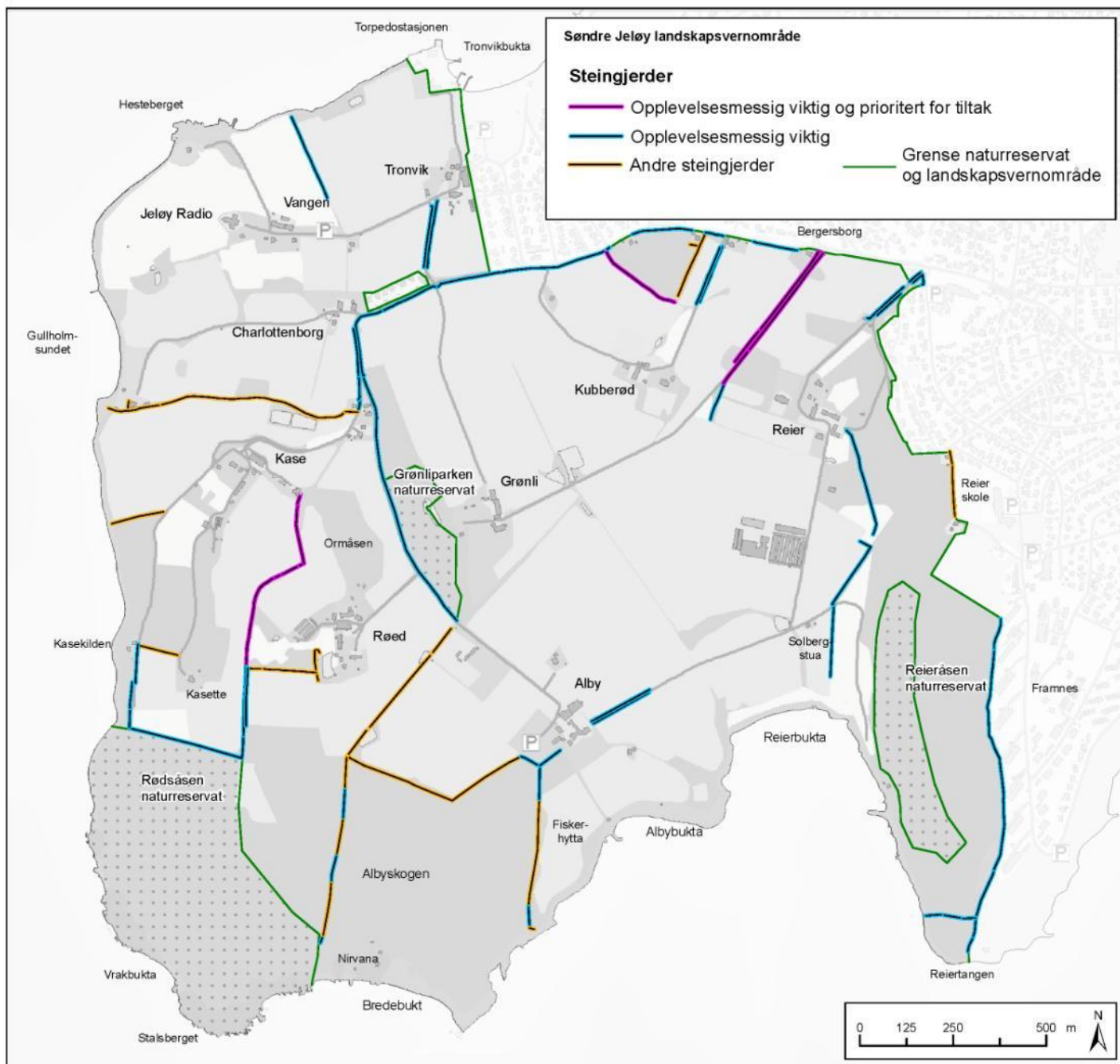
Det er et langsiktig mål å bedre tilstanden på steingjerdene i verneområdet. Prioriterte strekninger er markert på kart i Figur 5. Prioriteringen er her basert på en vurdering av opplevelsesverdi, altså om gjerdet er godt synlig i terrenget, og nåværende tilstand på gjerdet. Gjerder som vurderes å ha høy opplevelsesverdi, men som er i dårlig stand er høyt prioritert.

For å holde steingjerdene i god tilstand må det sørges for regelmessig vedlikehold. Gjerdene bør jevnlig ryddes for uønsket vegetasjon og masser. Eventuelt søppel fjernes og løse steiner legges på plass.

Fylkesmannen kan ut fra prioritering og tilgang på midler bidra til at steingjerdene vedlikeholdes og restaureringsprosjekter iverksettes.

Figur 4 Flere steingjerder har behov for vedlikehold, og enkelte steder kreves omfattende arbeid. Her, restaurering av steingjerde ved Charlottenborg. Foto Gunnar Bjar

Figur 5 Kart over steingjerder i Søndre Jeløy landskapsvernområde

2.2.1 Parkanlegg

Det finnes flere historiske parkanlegg på Søndre Jeløy. Anleggene består av mange ulike elementer, som store gamle trær, alleer og annen vegetasjon, gamle bygninger, dammer og ulike kulturelementer.

Både grunneiere og vernemyndigheter har stor interesse av at parkanleggene blir tatt vare på. I enkelte av anleggene må det omfattende arbeid til hvis man vil bevare de gamle trekkene. De gamle hovedhusene som er karakteristiske for parkanleggene på Søndre Jeløy, er av stor verdi for landskapsvernområdet. Flere av disse har behov for til dels omfattende vedlikehold. Bygninger omtales videre i et eget kapittel (kap. 3.4.1), og under kap. 2.4.

Særlig de kulturhistorisk verdifulle anleggene på Alby, Grønli og Reier krever en nærmere faglig vurdering. Fylkesmannen innehar begrenset kulturhistorisk og antikvarisk fagkompetanse, og slike prosjekter må derfor hente bistand utenfra.

Kulturminnemyndighetene satte i 2009 i gang en prosess for å frede bebyggelse og det gamle hageanlegget på Grønli. Grunneier har ytret ønske om å utarbeide en langsiktig restaureringsplan for dette hageanlegget, og er i dialog med Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) om mulige masteroppgaveprosjekter.

Når parkanlegget på Grønli blir fredet oppstår en spesiell situasjon rundt parkdammen i anlegget. Om lag halvparten av dammen er allerede vernet som del av Grønliparken naturreservat, og resten av dammen, som har landskapsvernområdestatus, vil bli del av det kommende kulturminnevernet. Dammen vil dermed bli berørt av tre ulike vern, og to ulike lovverk. For å sikre en helhetlig forvaltning av Grønli vil det bli behov for samarbeid mellom grunneier, kulturminnemyndighetene og Fylkesmannen.

Galleri F15 har også fremmet ønske om en langsiktig plan for restaurering av hageanlegget på Alby. F15 har ønske om å knytte galleriet og naturen sammen og se kunst og hagekultur i sammenheng. I denne forbindelse har de knyttet til seg et fagmiljø ved UMB som har kompetanse på historiske hageanlegg.

Parken og hagen på Alby kommer i en særstilling fordi stedet er i offentlig eie og åpent for publikum. Flere uløste problemer omkring trafikkavvikling, parkering, ferdsel, slitasje, bruk m.m. gjør at det kreves en samlet planlegging for opprusting av utendørsanlegget. Grunnleggende forutsetninger må være en antikvarisk og landskapsmessig helhetsløsning.

Kubberød gård har gjennomgått omfattende rehabilitering de senere år. Gjennom samarbeid mellom grunneier, relevant fagkompetanse og Fylkesmannen har gården gjenfunnet et velholdt hageanlegg.

Fylkesmannen har ikke anledning til å være pådriver i utarbeiding av kulturhistoriske tiltaksplaner, men ser positivt på initiativ som kan bidra til å opprettholde eller forbedre landskapsbildet. Planene må vurderes av Fylkesmannen når de eventuelt foreligger, for derigjennom å sikre at tiltak som iverksettes, er i tråd med verneforskriften.

2.2.2 Mål og utfordringer for landskapet

Der er et forvaltningsmål å opprettholde et egenartet natur- og kulturlandskap med de elementer som gir det dets særpreg.

Bevaringsmålene for landskapet er:

- Området skal ha en mosaikk av natur- og kulturbetinget vegetasjon. Fordelingen mellom åpent kulturpreget landskap og skogkledd mark skal være tilsvarende som situasjonen i 2010

- Beite- og engmark skal opprettholdes eller øke i utbredelse sammenlignet med situasjonen i 2010.
- Opplevelsesmessig viktige steingjerder skal være i god stand og fristilles
- Eksisterende alleer skal vedlikeholdes eller fornyes ved bortfall

Bevaringsmålene er oppstilt i tabeller og følger som vedlegg bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 1).

Med endringer i landbruket, næringsvirksomhet og friluftsliv kommer utfordringer knyttet til å bevare landskapsbildet slik verneforskriften foreskriver. Beitemark og engvegetasjon krever kontinuerlig oppfølging og bruk. Både intensivt og ekstensivt drift av jordbruksarealene kan i ytterste konsekvens true vernekvalitetene. Manglende vedlikehold og skader er en trussel for enkeltelementer, steingjerder, trekkerer og bygninger som beriker landskapet.

Alleene utgjør en egen utfordring, både med tanke på hvordan man best skjøtter gamle trær for å forlenge levetiden, hvordan alleer skal fornyes, og hvordan man løser problemet med flaskehals for trafikk, jf. kap. 2.2.1.

En rekke av steingjerdene har behov for fristilling, restaurering og/eller vedlikehold. Restaurering av steingjerder er kostbart og arbeidskrevende arbeid, som grunneier ofte ikke har rom for å prioritere. Også vedlikehold av de gamle hovedhusene som preger parkanleggene, er kostbart og arbeidskrevende.

Fylkesmannens tiltaksmidler for verneområdet er begrensede. Flere gjennomførte større tiltak har blitt muliggjort gjennom en samfinansiering med landbruksmyndighetene. Slik samfinansiering vil bli nødvendig også i framtidige prosjekter, og et samarbeid med kulturminnemyndigheten er også ønskelig.

Foto Cathrine Restad

2.3 Flora og fauna

Figur 6 Søndre Jeløy huser et mangfold av arter, og er et viktig område for blant annet misteltein. Foto Gunnar Bjar

være en av de rikeste sommerfugllokalitetene i landet.

Mange sjeldne karplanter og sopparter er registrert i verneområdet. Misteltein har bl.a. Jeløy som del av sin hovedutbredelse i Norge. Misteltein er totalfredet. Barlind vokser i skogen på Rødsåsen, men er her under press fra den store rådyrbestanden som beiter på planten. Barlind vurderes som sårbar på den nasjonale rødlista for 2010.

Utover den overordnede registreringen i forbindelse med biomangfoldrapporten er det lenge siden det ble gjennomført organisert kartlegging av naturverdiene i området. Grundig vegetasjonskartlegging ble utført i 1971 og -73 i forbindelse med utredning av verneverdiene på Jeløy. Det finnes også en del artsinformasjon fra verneprosessen. Det er imidlertid ikke gjennomført noen strukturert registrering av biologisk mangfold i verneområdet i nyere tid. Artsdatabanken har informasjon om enkeltobservasjoner som er registrert gjennom tidene. En sammenstilling av data herfra viser at om lag 130 rødlistede arter er observert på Søndre Jeløy. Men en del av observasjonene er foreldede og gir ikke noe klart bilde av tilstanden. Å fornye kartleggingsarbeidet er en målsetning i årene som kommer.

2.3.1 Enger, beite og vegetasjonsbelter

Den store variasjonen i vegetasjonen på Søndre Jeløy bidrar til et mangfold av leveområder for planter og dyr. Eng- og beitevegetasjon i strandsonen representerer spesielle botaniske forekomster, og det er et mål å bevare de forekomstene som finnes. Strandsonen på Reier og Alby har tidligere vært preget av gjengroing. I senere år har skjøtselstiltak bl.a. i form av fjerning av rynkerose og gjenopptatt beitebruk, bidratt til at engene igjen er åpnet. På Reier brukes strandengene som beite for sau, mens det på Alby kjøres kantklipper. Etter befarings på Alby høsten 2010 ble det signalisert at Moss kommune, med utgangspunkt i forvaltningsplanen, vil utarbeide en arbeidsplan for engarealene på den kommunale eiendommen. Dette anses som et positivt bidrag til skjøtselen av landskapsvernområdet. Husdyrbeiter og kantsoner omtales videre i kap. 3.1.

Søndre Jeløy har svært rik natur. I forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i kommunene ble det foretatt en gjennomgang av tilgjengelig litteratur og informasjon for området, samt en registrering av naturtyper. I rapporten *Biologisk mangfold i Moss, Rygge og Råde kommuner*, er det beskrevet 28 nøkkelbiotoper/naturtyper på Søndre Jeløy.

Søndre Jeløy er i biomangfoldrapporten rangert som et av de viktigste viltområdene i distriktet. Det er registrert over 200 fuglearter, hvorav minst 90 er observert hekkende. Områdets variasjon gir leveområder for fugler som hører hjemme i det åpne kulturlandskapet, i kantsoner og krattvegetasjon og i skogsmiljøet. Mange fuglearter benytter Jeløy i trekktiden vår og høst, og Stalsberget er et yndet observasjonspunkt for fuglekikkere.

Av pattedyrene finnes de som trives i kulturlandskap, i alt noe over 20 arter. Rådyrbestanden i området er stor. I tillegg finnes amfibier og krypdyr. Jeløya går for å

Overgangene mellom åpen mark og frodig vegetasjon i form av kantsoner og vegetasjonsbelter, danner verdifulle småbiotoper i landskapet. Disse "oasene" har mange viktige funksjoner, også for landskapets opplevelsesverdi, men særlig for flora og fauna. Dette er leveområder og viktige raste- og fødesøksområder for en rekke arter. For å ta vare på det biologiske mangfoldet er det avgjørende at disse småbiotopene opprettholdes.

Engvegetasjon, beiter og kantsoner som Fylkesmannen mener krever særlig oppmerksomhet er markert på kartet i Figur 13 i kap. 4.1. Dette er områder som ønskes prioritert for kontinuerlige tiltak i den kommende planperioden. Enkelte steder kreves det først rydding av steiner, kratt og stubber, for så å kunne følge opp med årlig kantklipping. Fylkesmannen vil innenfor budsjettmessige rammer kunne bidra til at slik opprydding skjer.

2.3.2 Bekker og dammer

Samtlige gårder har vanningsdammer tilknyttet jordbruksdriften. Gårdsdammer som er mindre knyttet til selve gårdsdriften finnes også, bl.a. i Grønliparken. I tillegg til å være nødvendige for jordbruksdriften har dammer og bekker en viktig landskapsmessig og biologisk betydning. I et ellers tørt kulturlandskap fungerer disse ferskvannsforkomstene både som drikkevannskilder og fødesøksområder, og mange plante- og dyrearter lever her. I 2004 ble det registrert sjøørret i Reierbekken, og nederste del av denne regnes som optimal for gyting og oppvekst for sjøørret. Det er vesentlig at dammer og bekker beskyttes og opprettholdes, og gjenfylling og bekkelukking vil være i strid med vernebestemmelsene. Tiltak for å åpne gamle vanndrag i terrenget vil imidlertid være positivt (se for øvrig kap. 3.1.5).

2.3.3 Skog

Edelløvskog er karakteristisk for Søndre Jeløy LVO, og alle norske edelløv treslag vokser her. Det er størst andel blandingsskog, men enkelte steder finnes renere skogtyper. Verdifulle skogtyper som svartor-sumpskog og svartor-strandskog, Gråor- askeskog og alm-lindeskog vokser ulike steder i området. Gran er likevel dominerende på de største skogarealene. Furua vokser særlig på tørrere koller og knauser, men furuskog finnes også på sandgrunn nær sjøen, for eksempel ved Bredebukt.

Skogarealene på Søndre Jeløy kan deles inn i fire kategorier, med ulik forvaltning:

- Gårdsskogene på Augustenborg, Kubberød, Reier og Røed, som skjøttes og drives etter eiendomsvis skogbruksplaner. Grønliparkens nordligste del er ikke omfattet av naturreservat og kan derfor også regnes som gårdsskog.
- Verneskogen langs sjøen, hvor skjøtsel styres av verneforskriften.
- Skogen på Alby, som i hovedsak er en friluftsskog. Skjøtselen må særlig ivareta hensynet til friluftslivet, men drives også etter forstmessige prinsipper. I tillegg finnes en egen strategi for edelgran.
- Naturreservatene, som har egne vernebestemmelser.

Skogbruk og generell skogskjøtsel behandles under kap. 3.1.1. Naturreservatene omtales i egne avsnitt under kap. 2.6.

I Albyskogen finnes en rekke utenlandske treslag som preger skogbildet. Disse utgjør som oftest kun kuriositeter i skogen. Edelgran, derimot, har vist seg å by på utfordringer. Flere av skogsområdene har hatt forekomster av edelgran, men særlig i Albyskogen har den hatt en kraftig frøspredning.

Treslaget er i *Handlingsplan for fremmede arter i Østfold* vurdert å være en art med høy økologisk risiko i regionen, og i nyere tid er forekomster fjernet fra flere av skogarealene i verneområdet. På Reier, Augustenborg og Grønli ble all edelgran felt og foryngelse ryddet i 2007 og 2008. Særlig på Grønli var dette et ledd i å overholde verneforskriftens § 3 pkt. 3 om st

områder med edle løvtrær skal være forbeholdt disse treslag. Også på Røed er det fjernet en del edelgran, men her gjenstår noe arbeid.

Det er svært vanskelig å unngå ukontrollert foryngelse og spredning av edelgran. Det finnes likevel argumenter for å beholde noe edelgran i skogen på Alby. Som følge av dette har spørsmål vedrørende edelgran på Alby vært diskutert helt siden vernetidspunktet. I 2011 ble det inngått en avtale mellom kommunens skogbruksforvaltning og Fylkesmannen om strategien for edelgran i Albyskogen. Denne skisserer en gradvis avvirkning av edelgran utenfor tre gitte tregrupper som regnes for å ha særlig opplevelsesmessig verdi. Edelgran utenfor disse tre gruppene skal ikke ha anledning til å sette frø. Avtalen følger som vedlegg bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 8).

2.3.4 Mål og utfordringer for flora og fauna

Forvaltningsmålene for flora og fauna er:

- å bevare mangfoldet av plante- og dyreliv ved å ivareta de naturtyper og biotoper som eksisterer innenfor verneområdet.
- å opprettholde en variert skogstruktur, både biologisk og opplevelsesmessig. Hogst må ikke gjennomføres på en slik måte at den på lang sikt forringer naturkvalitetene i landskapsvernområdet.
- å begrense forekomsten av fremmede arter, ved kontinuerlig overvåkning av tilstanden og vurdering av nødvendige tiltak

Bevaringsmålene for flora og fauna er:

- Eksisterende småbiotoper skal bevares, med utgangspunkt i tilstanden på flyfoto av 2010.
- Eksisterende dammer skal bevares som biotoper med åpent vannspeil
- Fremmede arter som representerer høy økologisk risiko for stedegent biologisk mangfold skal ikke forekomme i utmark i verneområdet (inkludert naturreservatene)
- Edelgran skal kun forekomme i Albyskogen, i tråd med omforent strategi for edelgran

Bevaringsmålene er oppstilt i tabeller og følger som vedlegg bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 1).

Fremmede arter fortrenger stedegen flora og fauna. Det finnes flere høyrisikoarter i området, og problematikken er beskrevet nærmere i kap. 4.1.3. Flere av artene er knyttet til hageanlegg og kultiverte arealer, og utfordringen er å hindre spredning til utmark og naturlandskap.

For engvegetasjon i strandsonen er gjengroing den største trusselen. Selv om dette ikke er spesielt problematisk på nåværende tidspunkt, kan situasjonen bli annerledes i framtiden. Opphør av beitetradisjoner og inntog av fremmede arter kan skje som følge av utenforliggende faktorer det er vanskelig å motvirke.

Både almesyke og askeskuddsyke er påvist i landskapsvernområdet. Disse sykdommene vil kunne være en alvorlig trussel for alme- og asketrær på lang sikt. Noen effektive og realistiske tiltak for bekjempelse er imidlertid ikke kjent.

Slitasje i form av hav- og bølgeerosjon tærer på løsmasser og vegetasjon i strandsonen. Dette er naturlige prosesser, og det bør vurderes hvorvidt tiltak mot naturlig erosjon er hensiktsmessig. Friluftsliv og annen menneskelig aktivitet, som fører til slitasje og endring eller ødeleggelse av biotoper, kan virke negativt på en del arter. Det er samtidig ikke aktuelt å begrense bruken av Søndre Jeløy som friluftsområde, se for øvrig kap. 3.2 om friluftsliv.

Forsøpling og drivsøppel er et vedvarende problem i et område hvor både land og vann brukes i stor utstrekning. Det er ordninger på plass for å håndtere søppel, jf. kap 3.2. Punktutslipp og oljesøl på fjorden kan også representere en fare, men har til nå ikke utgjort noe problem.

Utdaterte artsregistreringer gjør at oversikten over hvilke arter som ennå eksisterer i verneområdet er mangelfull.

2.4 Kulturminner

I formålsparagrafen for Søndre Jeløy LVO trekkes de kulturhistoriske elementer inn som vesentlige for landskapet - jf. § 2 i vernebestemmelsene:

Formålet med landskapsvernområdet er å bevare det egenartede natur- og kulturlandskap på Søndre Jeløy med de [...] og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets særpreg.

Slike kulturhistoriske elementer er bl.a. fornminner og kulturmiljøer med tilhørende bygninger, gårdsanlegg, hager, parkanlegg og alleer.

Alle spor etter menneskelig virksomhet som er eldre enn reformasjonen (1537) er i Norge automatisk fredet iht. kulturminneloven. Vernet er uttrykt i kulturminnelovens § 3 1. ledd:

Ingen må [...] sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Gjennom arkeologiske funn kan det påvises at Søndre Jeløy har vært bebodd i forhistorisk tid. Det er likevel få funn, og ut fra det som til nå er undersøkt er det derfor svært lite en kan si om forhistorisk bosetting i landskapsvernområdet. En oversikt over de automatisk fredete kulturminnene i området finnes i den nasjonale databasen Askeladden. I tillegg vil det i området skjule seg hittil ukjente førreformatoriske bosettingsspor, graver, med mer, under bakkenivå. For å kunne ta nødvendig hensyn til både de kjente og de hittil ukjente kulturminnene, er det avgjørende at en følger utarbeidete rutiner og regler for meldeplikt og undersøkelsesplikt ved planlagte tiltak i området. Østfold fylkeskommune, Statens vegvesen og Fylkesmannen i Østfold utarbeidet i 2008 *Planveileder for Østfold*. Som vedlegg til denne finnes rutiner for *Byggesaksbehandling og kulturminneforvaltning i Østfold*. Her går det fram hvilke planer, tiltak og inngrep som skal oversendes Fylkeskonservatoren. Planveilederen er å finne på Fylkeskommunens hjemmesider.

Det som i hovedsak preger landskapet på Søndre Jeløy i dag, og som gir det sitt særpreg, er lystgårdene som ble etablert og utviklet i siste halvdel på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. I middelalderen var flere av gårdene på Jeløya i kongens eller kirkens eie, eller i bruk som husmannsplasser under andre storgårder i distriktet. De rike kjøpmenn og byfamilier som gjorde sitt inntog på 1800-tallet, rådde over kapital som overgikk det jordbruket kunne innbringe. Lystgården er et kulturhistorisk fenomen som paradoksalt nok henger sammen med byutvikling. Det springer ut fra velholdne byborgeres ønsker om å nyte landlivets gleder i kontrast til bylivets mer formelle og ufrie levemåte, og har røtter helt tilbake til den klassiske antikken. Gårdene skulle først og fremst være landsteder, og de storslåtte bygningsmassene på Søndre Jeløy vitner om denne tidens idealer.

For fredede kulturminner skal kulturminneforvaltningen som forvaltningsmyndighet være premissgivere. For å unngå større interessekonflikter mellom natur- og kulturminnevernet er det avgjørende med god kommunikasjon mellom de ulike forvaltningsmyndighetene.

Tiltak som gjennomføres innenfor området må rette seg etter kulturminnelovens bestemmelser om undersøkelsesplikt i § 9, samt meldeplikt for offentlige organer i § 25. Sistnevnte bestemmelse lyder:

De statlige, fylkeskommunale og kommunale organer som kommer i berøring med tiltak som omfattes av loven her, har plikt til å sende melding til departementet eller til vedkommende myndighet etter denne loven.

Kommunen plikter å sende søknad om riving eller vesentlig endring av ikke fredet byggverk eller anlegg oppført før 1850 til vedkommende myndighet senest fire uker før søknaden avgjøres. Vedtak om riving eller vesentlig endring av slike byggverk og anlegg skal umiddelbart sendes vedkommende myndighet, dersom denne myndigheten har uttalt seg mot riving eller vesentlig endring.

Med "vedkommende myndighet" menes i første rekke Østfold fylkeskommune v/Fylkeskonservatoren. Det er derfor viktig med gode rutiner mht. behandlingen av tiltak som involverer kulturminner. Sammensetningen i Tilsynsutvalget, med en representant fra de antikvariske myndigheter, er et ledd i dette arbeidet.

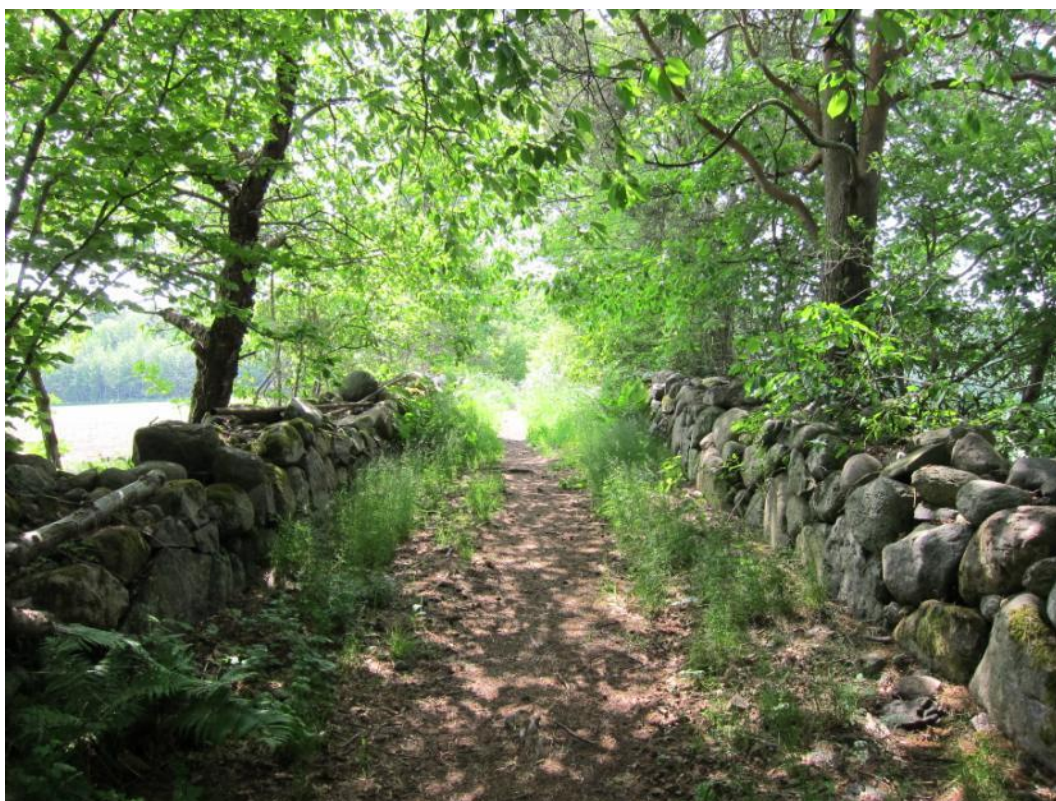

Foto Cathrine Restad

2.4.1 Mål og utfordringer for kulturminner

Det er et forvaltningsmål å ivareta de kulturminnene og kulturminnemiljøene som bidrar til områdets særpreget. Bruken av området skal ikke være til skade for viktige kulturelementer.

Utfordringene ligger i å pleie og å vedlikeholde dette landskapet med tilhørende bebyggelse, alleer og steingjerder osv. fordi det er skapt ut fra andre rammebetingelser enn dagens. Det er også en utfordring å legge til rette for dagens driftsformer og bruk som rekreasjonsområde uten at de kvalitetene som danner utgangspunkt for vernet blir vesentlig skadelidende.

Den kanskje mest aktuelle utfordringen knytter seg særlig til de gamle hovedhusene. Hovedhusene utgjør svært viktige elementer i det særegne landskapet. Flere av disse praktbygningene har behov for omfattende vedlikehold og restaurering. Dette er svært kostbart, og krever spesialisert fagkompetanse. Grunneierne har i flere tilfeller liten mulighet til å bekoste hele rehabiliteringen, og omfattende prosjekter vil ofte være avhengig av økonomiske tilskudd. Fylkesmannens tiltaksmidler for verneområdet er begrensede, og er ikke beregnet for

antikvariske tiltak. Også landbruks- og kulturminnemyndighetenes støtteordninger er utilstrekkelige, eller lite egnede. Slik faller praktbygningene "mellom flere stoler", og bevaringen av dem vanskeligjøres.

Visse enkelttiltak er til nå muliggjort gjennom særskilte tilfeller av større økonomiske bidrag. Noen fullgod og langsiktig løsning er ikke på plass. Fylkesmannen er av den oppfatning at det vil bli nødvendig med vesentlig økte bevilgninger til ivaretagelse av verdifulle bygninger i verneområder. Det vil i framtiden også bli nødvendig med tettere samarbeid mellom de ulike fagmyndighetene for å kunne ivareta de store bygningsverdiene på Søndre Jeløy. Se for øvrig kap. 4.3 Økonomi.

2.5 Geologi

Berggrunnen på Søndre Jeløy består av få bergarter, men området kan oppvise stor variasjon i form, farge og struktur. Basalten er den eldste bergarten i området. Ved Hesteberget finnes den som glattskurt svaberg. Nord på Stalsberget finnes rombeporfyr, tuff og vulkansk konglomerat. På Stalsberget danner fjellet et trolsk landskap med eventyrlige formasjoner som knapt finnes andre steder i Norge. Berggrunnen på vestsiden av Reiertangen er på mange måter lik den på Stalsberget, men er her mindre forrevet fordi den ligger bedre beskyttet mot bølgeerosjon.

Forekomsten av løsmasser er preget av prosesser under og etter siste istid. Det store Raet som ble dannet for ca. 11000 år siden, ligger tvers over Søndre Jeløy, men har her mistet karakteren av en rygg som er så karakteristisk andre steder. Løsmassene er en blanding av finere og grovere partikler, og de er også veldig rike på stein. Det finnes også områder med mer velsorterte løsmasser, noe som flere av sandstrendene er gode eksempler på.

2.5.1 Mål og utfordringer for geologi

Det er et forvaltningsmål å bevare den varierte geologien som verdi i seg selv, og som opplevelseselement. Det er imidlertid hovedsakelig naturlige prosesser som påvirker geologien. Det er registrert bølgeerosjon og annen naturlig erosjon enkelte steder.

Den store ferdselen på Søndre Jeløy bidrar også til en viss slitasje og erosjon. Ferdselen anses imidlertid ikke som en stor trussel for de geologiske verdiene, men dreier seg mer om vegetasjons- og markslitasje. Det vil vurderes å igangsette tiltak ved de gamle rynkerosekrattene i Bredebukt, der den konsentrerte ferdselen har laget tydelige erosjonsspor i løsmasser og strandvegetasjon.

2.6 Naturresevatene

Naturresevatene har egne vernebestemmelser som er vedlagt bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 5-7). Generelt for naturresevatene gjelder det at alle tiltak som kan påvirke verneformålet negativt, er forbudt. All vegetasjon og alt dyreliv er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er altså ikke tillatt å plukke blomster eller sanke kvister eller ved i resevatene, men det er gjort unntak for sanking av bær og matsopp. Kapping av vindfelte trær og overhengende greiner for å opprettholde eksisterende stier gjøres i regi av Fylkesmannen. Motorferdsel, bålbrenning og bruk av hest og sykkel er ikke tillatt, og bruk av resevatene til teltleir, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt. Dette gjelder også grunneiere i resevatene. Naturresevatene har for øvrig egne spesifiserte dispensasjonsbestemmelser/unntaksbestemmelser som fremgår av de enkelte verneforskriftene.

2.6.1 Rødsåsen

Naturresevatet ble opprettet 13. desember 2002, som del av verneplan for barskog på Østlandet. Arealet er 316 dekar. Formålsparagrafen i verneforskrift for Rødsåsen NR lyder som følger:

Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv på permiske bergarter i de mest sommervarme strøk av landet, med eksponert beliggenhet inntil Oslofjorden.

Reservatet består av et variert skogareal hvor skogtypene spenner fra fattig furuskog til høybonitet granskog. Barskogen er også iblandet en rekke edelløvarter. Mot havet vokser vindeksponerte, varmekjære krattplanter, og i solvendte områder finner man en rik flora. På Stalsberget finnes blant annet flere forekomster av artsrike tørrenger. Her er det observert flere karakteristiske arter som for eksempel blodstorkenebb, ryllik, engtjæreblom, engnellik og knollmjørdurt. Flere steder er det tegn til gjengroing av engene, og områdene bør overvåkes slik at situasjonen holdes under kontroll. På en av de større engene er det aktuelt med noe rydding av gjengroingsartene slåpetorn, ask og einer. Tørrenga er avbildet nedenfor. Flere sjeldne arter av lav og mose er også funnet i naturreservatet.

Det er mange etablerte stier på Rødsåsen, og enkelte brukes svært mye av turgåere. Andre deler av reservatet er mer utilgjengelige og er derfor mer skjermet for ferdsel og slitasje. Det er ønskelig å opprettholde slike "lommer" av skjermede områder, og det skal ikke legges opp til økt ferdsel her.

Foto Gunnar Bjar

2.6.2 Reieråsen

Naturreservatet ble opprettet som del av verneplan for Oslofjorden og ble vedtatt 16. april 2010. Arealet er 82 dekar. Verneforskriften for Reieråsen NR beskriver verneformålet slik;

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur i form av en skrent med variert edelløvskog. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av rikt artsmangfold.

Reieråsen utgjøres av en vest- og sørvestvendt skrent med til dels svært oppbrutt topografi.

Området utviser en variasjon som gir opphav til rikt biologisk mangfold. I skrenten dominerer alm-lindeskog, men en rekke andre edelløvtrær er også å finne. En undersøkelse av insektfaunaen i Reierområdet gir grunn til å anta at reservatet har et rikt insektliv. Skrenten har stor landskapsmessig verdi som østlig innramming av det største landskapsrommet på Søndre Jeløy.

Selv om skogen tidligere har vært brukt som utmarksbeite, framstår området i dag som relativt uberørt. Det er få spor av hogst, og minimal tråkkslitasje med unntak av noen få stier og utsiktspunktet "Kikut" på toppen av skrenten. Antakelig sørger topografien og den tette vegetasjonen for at få mennesker ferdes her.

2.6.3 Grønliparken

Grønliparken NR ble også vedtatt som del av verneplan for Oslofjorden i 2010. Arealet er 40 dekar. Verneforskriften for naturreservatet beskriver verneformålet slik:

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt naturtype i form av en velutviklet edelløvskog. Området har særlig betydning for biologisk mangfold med et rikt artsmangfold og trær av grove dimensjoner.

Terrenget er flatt og jordsmonnet dypt og næringsrikt. Naturfaglig sett utmerker Grønliparken seg med trær av store dimensjoner, og et særdeles rikt og variert dyreliv. Det er observert en forekomst av ask-snelleskog, som er en svært sjelden og truet skogtype i Norge og Europa. Et mangfold av fuglearter og virvelløse dyr har gode betingelser på grunn av forekomsten av både stående gamle trær og trær i ulike stadier av forråtnelse. Trærne vokser raskt pga gode vekstvilkår, og området er kjent for hvitveisen som blomstrer i store tepper om våren. Det går flere stier gjennom reservatet som brukes mye av turgåere.

Grønliparken ble anlagt omkring 1820-1840, før dette var området en beitepreget, åpen hagemarkskog. Ved opparbeiding av parkskogen ble det tilleggsplantet en del edle løvtrær, mens eksisterende trær ble bevart. Siden 1920-årene har imidlertid skjøtselen av området så godt som opphørt. Kun noe plukkhogst og vindfall er tatt ut. I dag har reservatet et forvillet preg.

I flere tiår har det pågått diskusjoner om hvorvidt Grønliparken burde ivaretas som parkskog, eller om skogen skal utvikle seg naturlig i retning av en urskog. Forskriften som ble utarbeidet til vernevedtaket legger opp til en svært begrenset skjøtsel, og altså en mer naturlig utvikling. Fylkesmannen er imidlertid av den oppfatning at skjøtselen bør være slik at et visst kulturpreg opprettholdes. Det er også et formål med vernet å ivareta trær av grove dimensjoner. Store løvtrær bør favoriseres og fremelskes, og dette krever en viss fristilling og pleie. Med bakgrunn i dette er det utarbeidet bevaringsmål som innebærer et åpnere og mer skjøttet skogbilde i Grønliparken. Det bør vurderes om forskriften skal endres i retning av en noe mer aktiv skjøtsel.

2.6.4 Bevaringsmål for naturreservatene

Bevaringsmålene for naturreservatene er:

- Reieråsen og Rødsåsen NR skal ha en utvikling preget av naturlig dynamikk, uten preg av menneskelige inngrep.
- Død ved i Reieråsen og Rødsåsen NR skal utvikles gjennom naturlig dynamikk.
- Beitepress fra rådyr skal ikke være til hinder for rekruttering av frøproduserende barlind i Rødsåsen NR. Trær i alle størrelsesklasser skal være til stede i reservatet.
- Grønliparken skal ha god forekomst av grove, gamle løvtrær.
- Dødved i Grønliparken skal bevares, med vekt på grove dimensjoner.

Bevaringsmålene for naturreservatene er vedlagt bakers i forvaltningsplanen.

3. Brukerinteresser og andre påvirkningsfaktorer

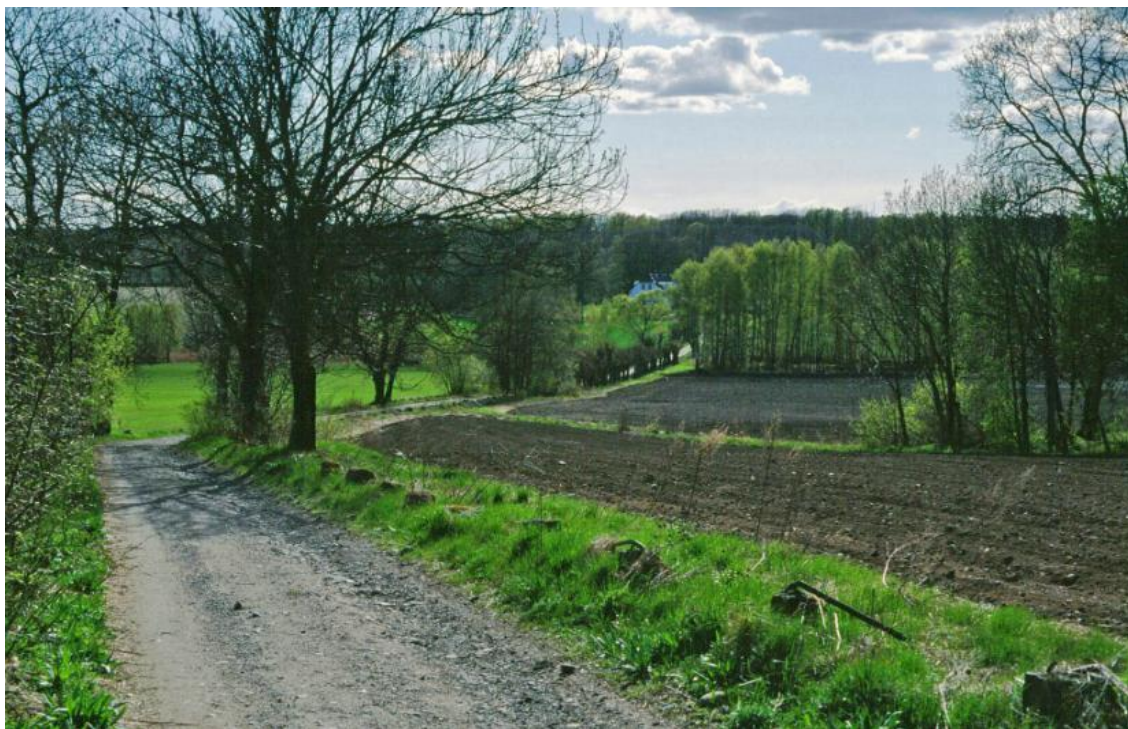

Foto Vidar Asheim

3.1 Landbruk

Det er gårdseiendommene som utgjør hoveddelen av arealet på Søndre Jeløy. Området består av vel 2000 dekar dyrket mark og opp mot 200 dekar innmarksbeite, fordelt på ni velarronderte gårder. Jordbruksarealene er i bruk på alle eiendommene, men på enkelte gårder drives jordbruksaktiviteten av forpaktere. Arealene brukes til produksjon av bær, grønnsaker, korn og som beitemark for ulike husdyr.

Flere av gårdseiendommene har også større og mindre arealer med skog, og til sammen utgjør skogarealene om lag 1300 dekar. Det har de senere årene vært drevet lite skogdrift på disse arealene, og flere av skogene preges av relativt høy alder. Skogsarealene er tidligere omtalt i kap. 2.3.3.

3.1.1 Skogbruk

Eiendomsvis skogbruksplaner har vært utarbeidet av skogeierforeningen Viken Skog, for grunneierne. Disse gir oversikt over de skogmessige ressursene og legger grunnlaget for forvaltningen av gårdsskogene. Skogbruksplaner for skogarealene i Moss kommune er per 2011 modne for revidering, men det er ikke avgjort når revideringsarbeid iverksettes. Det er imidlertid ikke alle skogarealer som anses å ha behov for skogbruksplaner.

Den tidligere nevnte biomangfoldrapporten anbefaler en forvaltning av skogene i Moss, Rygge og Råde som sikrer at det biologiske mangfoldet ikke forringes, og at opprinnelige skogsarter og elementer beholdes for ettertiden. Videre heter det at det ved rullering av skogbruksplan for kommunens egne eiendommer bør legges særlig vekt på å etablere mål og tiltak for løvskogsarealene. Det er en fordel om disse prinsippene innarbeides når skogbruksplanene revideres.

Tiltak i skogen som ikke er nevnt i skogbruksplanene, kan bli aktuelle hvis uforutsette hendelser inntreffer eller forutsetningene for skogbruksplanene endres vesentlig. Generelt for gårdsskogene

gjelder skogbruksloven og forskrift om bærekraftig skogbruk, samt de til enhver tid gjeldende miljøstandarder for skogbruket.

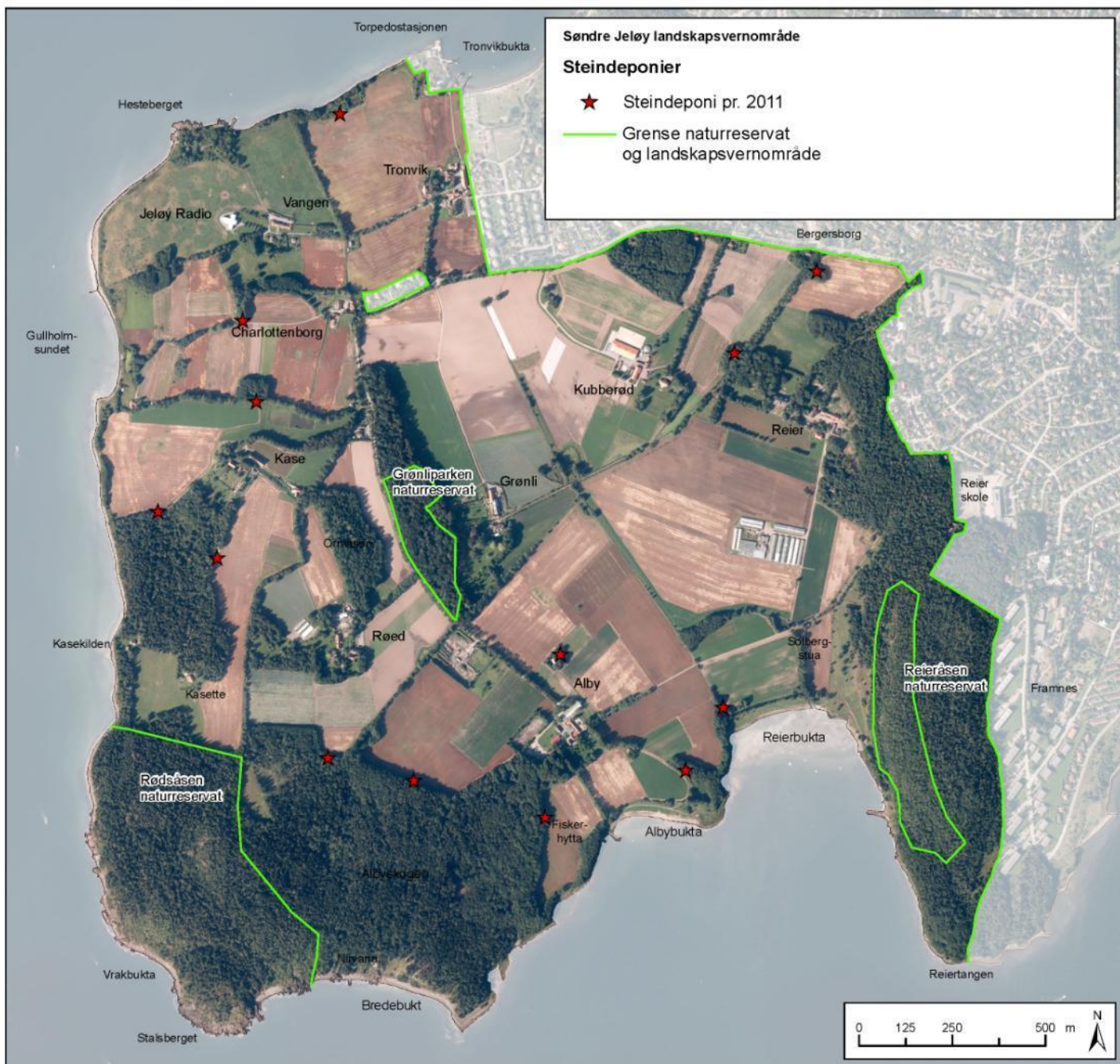
Verneforskriften er ikke til vesentlig hinder for drift av gårdsskogene, selv om det legges visse føringer for skjøtselen. Under følger en konkretisering av bestemmelsene fra forskriften som omhandler skogskjøtsel.

- Områder med edle løvtrær skal være forbeholdt disse treslagene. Det kan tas ut tømmer og ved i slik løvskog, men det må ikke gjennomføres tiltak som vil kunne favorisere andre treslag som f.eks. gran.
- Våtlendte skogpartier må ikke grøftes. Det er situasjonen ved etablering av verneområdet som her er utgangspunktet.
- Egenartede eller store og vakre trær beholdes over hogstmoden alder. Det kan her bli spørsmål om hvor lenge slike trær skal bevares. Spesielt kan det være av økonomisk interesse å drive ut enkelte store trær. Generelt bør slike trær bevares så lenge som mulig ut fra treets levealder og forholdene på stedet. Trær som ikke har økonomisk verdi, bør ikke drives ut.
- Hogst av hule trær er ikke tillatt. Dette gjelder enten hulrommet i stammen er stort eller lite. Rekrutteringen av hule trær sikres ved at enkelte løvtrær settes igjen ved hogst.
- I verneskogbeltet langs sjøen er det lagt sterke begrensninger på skogsdrift. Uttak av døde eller svekkede og tørre trær eller vindfall kan i henhold til verneforskriften skje, men her vises det til gjeldende standarder for bærekraftig skogforvaltning. Det bør ikke gjennomføres tiltak som kan ha negativ effekt på det biologiske mangfoldet dersom det kan unngås.
- Bredden på verneskogbeltet bestemmes av Fylkesmannen i samråd med skogbruksetaten. Ettersom en del av verneskogen nå er innlemmet i Rødsåsen naturreservat og Reieråsen naturreservat er det gjort noen endringer i verneskogsgrensen rundt reservatene. Ny verneskogsgrense er inntegnet på kart i Figur 7. Verneskogsbestemmelsene faller for øvrig bort for skog i naturreservat, da denne skogen omfattes av egne regler.
- Generelt bør skogskjøtselen legge opp til en mest mulig variert sammensetning av skogen, mht. alder og stedeagne treslag. En sjiktvis skogstruktur bør etterstrebes, og sluttavvirkning bør begrenses til små flater. Skogarealene bør ha samme fordeling mellom barskog og løvskog som på vernetidspunktet. Ved skjøtsel av randsoner ønskes en favorisering av løvskog, særlig edle løvtrær.

Fylkesmannen mener det vil være en fordel for naturverdiene på Søndre Jeløy om Kubberødskogen soneres slik at beltet med edelløvskog øst i skogen ikke drives ut. Dette ble foreløpig diskutert med grunneier og forpakter under en befaringsreise høsten 2010.

Figur 7 Kart over gammel og ny verneskogssone for Søndre Jeløy landskapsvernområde

Figur 8 Kart over godkjente steindeponier i Søndre Jeløy landskapsvernområde

3.1.2 Dyrkningsstein

Den steinrike jorda på Søndre Jeløy medfører at det hoper seg opp med dyrkningsstein. En betydelig del av dyrkningssteinen må kunne deponeres innenfor landskapsvernområdet. I tilfeller der det er vanskelig å finne gode permanente deponeringssteder, kan det være aktuelt med midlertidig deponering og at massene kjøres bort med jevne mellomrom. Slik bortkjøring kan innen budsjettmessige rammer bekostes av Fylkesmannen.

Det kan bli behov for å supplere og endre plasseringen av en del tidligere godkjente steindeponier. Nye deponier bør ikke være for fremtredende i landskapet eller føre til skade på eksisterende trevegetasjon. Godkjente deponeringssteder er anvist i samråd med grunneier og er inntegnet på kart i Figur 8.

Komposterbart materiale fra landbruksproduksjon kan deponeres på egnede steder under forutsetning av at dette er midlertidig og ikke får karakter av avfallsdeponier, og at det skjer i henhold til annet regelverk. Det er også viktig at slike deponier ikke er til sjananse for noen eller virker skjemmende i terrenget.

3.1.3 Husdyrbeiter

Beitedrift er et verdifullt bidrag til verneområdets mangfold av naturtyper og er av vesentlig betydning for flere plante- og fuglearter. Særlig de permanente beitene ved Jeløy Radio har stor verdi på grunn av sin langvarige hevd. Både på Røed (vest for bygningene) og på Reier (Solbergsetta) finnes rester av gamle beitelandskap som tidligere stod i fare for å gro igjen. Disse var delvis gjengrodd, men er nå restaurert og ivaretas ved at beiting er gjenopptatt. Det finnes også mindre beiter på de fleste andre gårdene, og flere beiter er under planlegging.

Figur 9 Beiting opprettholder et åpent landskap og bidrar til å ivareta viktige biotoper. Foto Gunnar Bjar

Gjengroing eller omdisponering av beitemark til annet bruk vil i sterk grad forringe livsgrunnlaget for landskapsvernområdets karakteristiske plante- og dyreliv. Det vil også få negative konsekvenser for områdets åpne landskapspreg. Ut ifra verneformålet er det derfor ønskelig å opprettholde og stimulere til bruk av husdyrbeiter. Husdyrbeite i skogsområder for øvrig kan settes i gang forutsatt at beitetrykk tilpasses og gjerder ikke hindrer ferdselen på etablerte stier og veier.

Det er svært ønskelig at beitetradisjoner opprettholdes i området. Fylkesmannen kan innenfor budsjettmessige rammer gi økonomisk støtte til tiltak knyttet til husdyrbeiter som bidrar positivt til verneverdiene på Søndre Jeløy.

3.1.4 Kantsoner

Overgangen mellom åker og skog, vegetasjon rundt åkerholmer, bekker og dammer, samt jorde- og veikanter danner kantsoner. På Søndre Jeløy utgjør disse sonene viktige bidrag til landskapsbildet og som biotoper (jf. kap. 2.3.1). I følge Forskrift om plantevernmidler § 18 7. ledd, er det ikke tillatt å sprøyte kantsoner og åkerholmer uten spesiell tillatelse (jf. tekstboks)

Kantsoner og åkerholmer skal ikke behandles med mindre det er ledd i skjøtselen av kulturlandskapet. Tillatelse må innhentes fra kommunen.

For å unngå oppblomstring av ugress, og for å la flerårige planter etablere seg, anbefales årlig kjøring med kantklipper på kantsoner med kortvokst vegetasjon.

3.1.5 Vanningsdammer

Den enkelte grunneier har rett til å vedlikeholde sine vanningsdammer. Men dammene har også verdi som landskapselement og biotop (jf. kap. 2.3.2), og skal derfor bevares. Dette berører imidlertid ikke grunneiernes rett til vannuttak fra dammene. Derimot vil gjenfylling i utgangspunktet være i strid med landskapsvernets formål, mens utvidelse av dammer ofte vil være positivt. Utvidelsen av dammen på Kubberød er eksempel på et vellykket slikt tiltak. Fylkesmannen er i utgangspunktet positiv til slike tiltak, men disse må vurderes i hver enkelt sak for å sikre overensstemmelse med vernebestemmelsene.

3.1.6 Mål og utfordringer for landbruk

Det er et forvaltningsmål å bidra til at landbruksvirksomhet og arealbruk i området holdes i hevd, mest mulig i tråd med tilstanden på vernetidspunktet. Beitebruken skal foregå i et omfang slik som på vernetidspunktet, eller større, forutsatt at det ikke påvirker verneverdiene negativt.

Det å opprettholde et aktivt landbruk er en viktig forutsetning for å ivareta hensikten med vernet. Rammebetingelsene for landbruket styres hovedsakelig av nasjonal politikk.

Mangel på beitedyr vil gjøre det vanskelig å holde beiteområder i hevd. Dersom det ikke er mulig å få beitedyr til områdene bør mekanisk skjøtsel iverksettes.

3.1.7 Vernebestemmelser/retningslinjer

Verneforskriftens § 3 omtaler hvilke vernebestemmelser som gjelder for landskapsvernområdet. Her listes en rekke forhold som ikke er tillatt eller krever godkjenning fra forvaltningsmyndigheten (jf. tekstboks).

§ 3. Vernebestemmelser

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt [...]
2. Ombygging eller omfattende eksteriørmessige utbedringer av eksisterende bygninger skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
3. Områder med edle lauvtrær skal være forbeholdt disse treslag.
4. Våtlendte skogpartier må ikke grøftes.
5. Egenartede eller spesielt store og vakre trær beholdes over hogstmoden alder. Hogst av hule trær er ikke tillatt.
6. I strandsonen og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet mot ødeleggelse ut over det som følger av lovlig ferdsel. Dette er likevel ikke til hinder for at døde eller svekkede og tørre trær eller vindfall kan drives ut. Forvaltningsmyndigheten kan videre gi tillatelse til egnede skogkulturtiltak dersom skogen rammes av skade. Bredden på verneskogbeltet bestemmes av forvaltningsmyndigheten i samråd med skogbruksetaten

Bestemmelsene under § 3 første ledd er ikke til hinder for:

2. Vanlig vedlikehold og drift av villaeiendommene, eksisterende vegger og andre anlegg.
3. At eksisterende jord- og hagebruk skal kunne opprettholdes med driftsmåter som til enhver tid er vanlige, forutsatt at de ikke kommer i konflikt med verneformålet.
4. Oppføring av bygninger eller anlegg i tilknytning til landbruk, uttak av masse i forbindelse med slik bebyggelse, samt opparbeidelse av dammer, men slike tiltak må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
5. Deponering av søppel og utfylling av masse på steder anvist av forvaltningsmyndigheten.

Vernebestemmelsene skal altså ikke være til hinder for eksisterende jord- og hagebruk. Det ligger et visst rom for skjønn i denne vurderingen. Spørsmålet er hva slags driftsformer som kan komme i konflikt med verneformålet og som dermed ikke er tillatt. Driftsformer som vil endre områdets særpreg nevneverdig, vil havne i denne kategorien. De endringer i driftsformer som har skjedd siden vernetidspunktet til i dag, kan ikke sies å ha utgjort noen konflikt.

Driftsendringene på Kubberød og Charlottenborg er eksempler på nyere tids omlegginger. Endringene fra tradisjonell jordbruksdrift til henholdsvis stallanlegg og jordbærproduksjon har ikke blitt vurdert som i konflikt med verneformålet.

Gjengroing og tilplanting av jordbruksarealer med skog eller vesentlig nydyrking av skogarealer vil lett kunne komme i strid med målet om å bevare områdets landskapskarakter, opplevelsesverdi og naturkvaliteter. Fordelingen mellom dyrket mark og skog bør derfor opprettholdes uendret. Likevel gjelder bestemmelsen at "driftsmåter som til enhver tid er vanlige, forutsatt at de ikke kommer i konflikt med verneformålet."

3.2 Friluftsliv

Figur 10 Søndre Jeløy er et attraktivt, men sårbart friluftslivsområde. Det er viktig at ferdsel foregår med hensyn til de flotte naturverdiene i området. Foto Gunnar Bjar

Søndre Jeløy tilbyr rike muligheter for et variert friluftsliv ikke langt fra Moss byområde, men er viktig også for tilreisende. Et sammenhengende turområde med store opplevelsesverdier gjør dette til et av de mest populære friluftsområdene i regionen. Det finnes et omfattende nettverk av merkede og umerkede stier, særlig i Albyskogen. Stiene varierer fra godt opparbeidede sykkel- og trilleveier til enkle stitråkk.

Området har en lang, variert og tilnærmet ubebygget strandlinje med klipper, rullestein og sandstrender. Den lange strandlinjen gir gode muligheter for bading, fiske, vindsurfing m.m.

Kommunens oppkjøp av Alby åpnet Søndre Jeløy for allmennheten, og siden vernetidspunktet har turmulighetene økt ytterligere. For å sikre et sammenhengende og godt stinett ble det i 1996 etablert en tinglyst rett til allmennhetens ferdsel på tre strekninger på privat grunn. Tinglysningen gjelder gangvei, gang-/sykkelvei og stitråkk på hhv. Kubberød, Grønli og Rød gård. I avtalen står følgende:

Eieren forplikter seg og senere eiere til ikke å foreta disposisjoner som kan hindre eller vanskeliggjøre bruken av traseen [...] for allmennheten. Stitråkk defineres i avtalen til bredde 1 – 1,5 m.

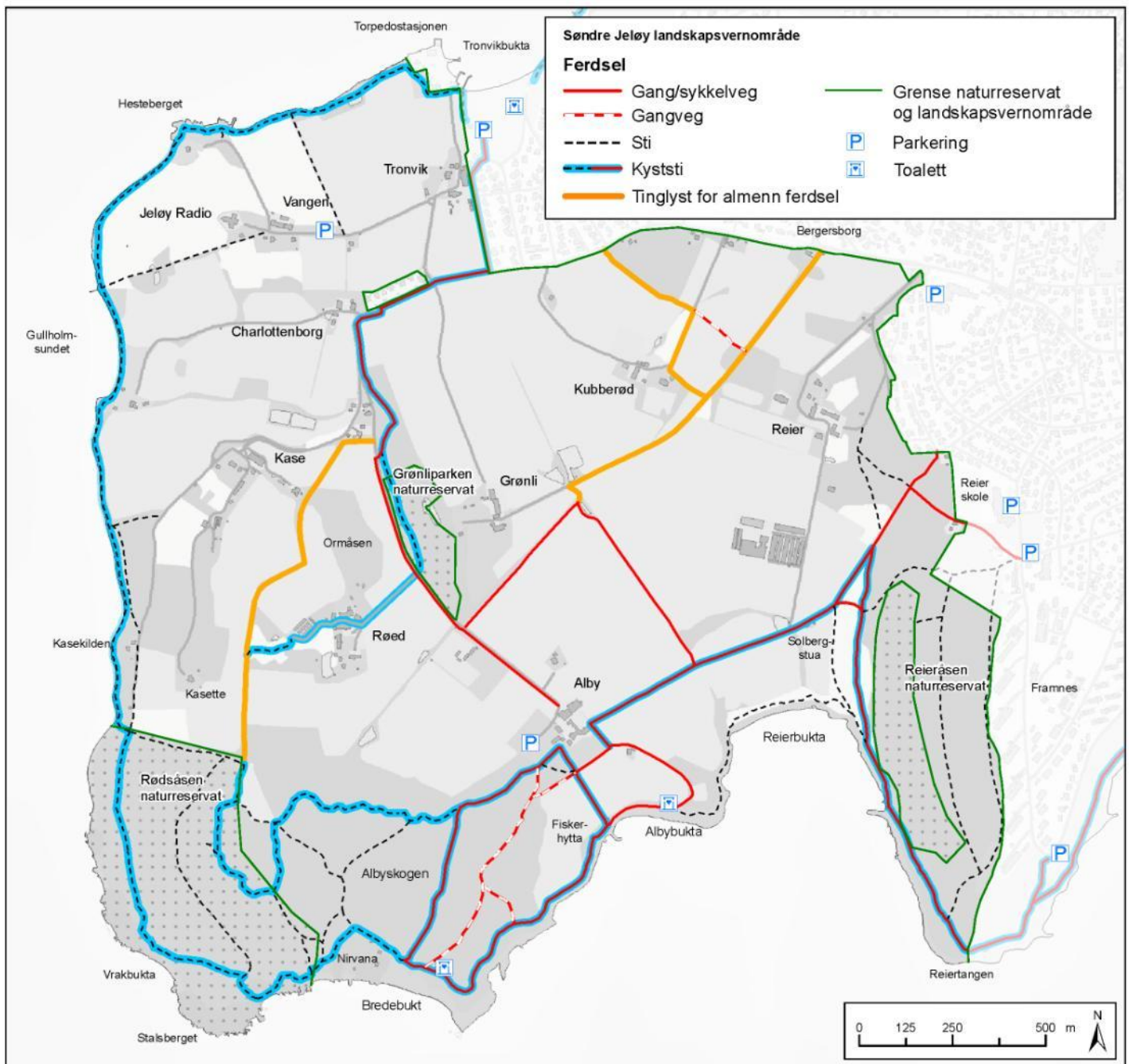
Vedlikeholdsansvar for den del av traseen som også er gårdsvei påhviler grunneier [...]. Nødvendig vedlikeholdsansvar for den øvrige del av traseen påhviler det offentlige, med mindre grunneiers bruk av traseen i næringssammenheng påfører [...] betydelig skade.

De tinglyste stiene er markert på ferdselskartet nedenfor (Figur 11).

Jeløy Radio, som før var lukket for allmennheten, er nå del av det merkede stinettet. I 2007 ble Søndre Jeløy innlemmet i det interregionale stinettverket Nordsjøløypa, som en del av kyststien gjennom Østfold. Kyststien har traséer over den gamle radiotomta og på Rød, hvor det er tilrettelagt for ferdsel gjennom gårdstunet.

Albystranda og Bredebukt er meget populære utfartsmål, og her er det tilrettelagt for bål- og grillmuligheter. Dette er godkjente bål plasser, som skal bidra til at ulovlig bål brenning ikke forekommer. Det er ønskelig at dette tilbudet opprettholdes, men noen av dagens bål plasser må utbedres. Rosekrattene som omkranser bål plassene, skal av biologiske hensyn fjernes, og det kan bli behov for ny vindskjerming. Bål plassene kan med fordel fornyes og omarbeides til mer attraktive plasser, slik at antallet tilfeldige bål ringer reduseres. Forvaltningsmyndigheten og Moss kommune er i dialog om løsninger for dette.

For å unngå forøpling er det utplassert søppeldunker enkelte steder i verneområdet. Disse tømmes jevnlig og følges særlig opp i sommerhalvåret. Moss Drift og Anlegg har ansvar for tømmingen, og foretar også oppryddingsarbeid langs strender og stier på kommunal eiendom ved behov. Strandrydding langs hele strandlinja foretas årlig. Dette organiseres av Moss kommune, som engasjerer skoler, lag og foreninger til jobben. Det finnes to offentlige toaletter i området, henholdsvis ved Bredebukt og Albystranda. Dette tilbudet vurderes som tilstrekkelig.

Figur 11 Kart over etablerte stier i Søndre Jeløy landskapsvernområde, inkludert tinglyste strekninger og kyststi. Traseene er inntegnet i forståelse med grunneiere og Moss kommune.

3.2.1 Mål og utfordringer for friluftslivet

Forvaltningsmålene for friluftslivet på Søndre Jeløy er:

- å opprettholde et attraktivt område for friluftsliv og samtidig minimalisere de negative effektene på natur- og opplevelsesverdiene.
- at ferdsel og aktiviteter i utmark skal belaste naturen minst mulig, samtidig som det legges til rette for et godt friluftslivstilbud for kommunens innbyggere.
- at forsøpling ikke skal forekomme.
- at konflikten mellom grunneiere og besøkende skal minimaliseres.

Antall personer som ferdes i området, er stort og slitasjen på vegetasjonen er noen steder betydelig, særlig i strandsonen. Forsøpling og brudd på bestemmelser som båndtvang, sykkelforbud og bålforbud forekommer også. Søndre Jeløy er et attraktivt og svært viktig friluftsområde, og det anses ikke som aktuelt å iverksette tiltak for å redusere allmennhetens bruk av området. I tillegg har nye tider ført med seg nye typer virksomheter som tiltrekker seg enda flere besøkende. Især Røed og Alby har utviklet et mangfold av kulturtilbud. Søndre Jeløy skal være et attraktivt område å besøke, samtidig som hensynet til naturverdiene må ivaretas. Det er imidlertid en utfordring å sikre at den store ferdselen ikke kommer i strid med verneformålet. Det er stort behov for informasjon og regelmessig oppsyn, særlig på store utferdsdager.

Reservatene ligger som øyer i landskapsvernområdet og er dermed utsatt for det samme ferdselstrykket. Naturreservatene har strengere restriksjoner enn det øvrige verneområdet (jf. kap. 2.6, og reservatforskriftenes § 3). Igjen setter dette krav til informasjon og oppsyn i området.

Også for grunneierne kan den store ferdselen oppleves som problematisk. Flere grunneiere opplever å få turgåere inn på tunet og tett på boligene sine. Landbruksaktivitet og friluftsutøvelse kan noen ganger ha motstridende interesser. Uønsket og uvettig adferd, som for eksempel ulovlig bålbrekking, flaskeknusing, motorisert ferdsel og hærverk er også en utfordring som følger med et mye brukt område.

Som et svar på disse utfordringene har grunneierne, Moss kommune og Fylkesmannen i samarbeid utarbeidet felles ferdselsregler for hele landskapsvernområdet. Disse er nærmere omtalt under.

3.2.2 Vernebestemmelser/retningslinjer

Forskrift om ferdselsregler for Søndre Jeløy landskapsvernområde ble først vedtatt av Moss Bystyre i 1994, og siden revidert i 2004. Dette er en kommunal forskrift, og Moss kommune er dermed myndighet for denne. § 1 av forskriften er gjengitt i tekstboksen under.

I Søndre Jeløy landskapsvernområde og Rødsåsen naturreservat er følgende ikke tillatt:

- a) Ferdsel gjennom private gårdstun.
- b) Motorisert ferdsel på stier, veger i innmark og skogsveger.
- c) Parkering langs de private gårdsvegene.
- d) Parkering av campingbiler/campingvogner over natten.
- e) All telting.
- f) Ridning eller annen bruk av hest.
- g) Løs hund (hund skal føres i bånd hele året).

I tillegg er det et generelt bålforbud, og begrensninger i bruk av sykkel på en del stier og gangveier i området. Ferdselforskriften gjelder i hovedsak allmennheten, ikke grunneiere på egen grunn. Ferdselforskriften er vedlagt bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 4).

Friluftsliv er ikke en del av verneformålet for Søndre Jeløy LVO, men utgjør en viktig del av bruken av området. I og med at en del av landskapsvernområdet er et offentlig sikret friluftslivsområde (Alby), og at hele området er attraktivt for friluftsliv, er det naturlig at det i enkelte områder er tilrettelagt for friluftsliv innenfor rammene i vernebestemmelsene. Alby er et slikt område, der tilretteleggingsgraden er adskillig høyere enn i resten av verneområdet. Også på Reier er det til dels godt tilrettelagt, med høy standard på turveier, og utplasserte søppelkasser. Verneområdet for øvrig bør ikke tilrettelegges ut over skilting av eksisterende stier, og eventuelt nødvendig vedlikehold for å opprettholde traseer.

Når det gjelder stinettverket, skal de områder som i dag ligger som lommer med lite ferdsel, opprettholdes slik av hensyn til plante- og dyrelivet. Det er ikke ønskelig å utvide stinettverket, og eventuell ytterligere tilrettelegging for ferdsel bør skje i det eksisterende tur- og veinettet.

Etablerte stier skal holdes farbare. I reservatene må rydding av stier skje i samråd med Fylkesmannen. "Standardforbedringer" i form av grusing, fjerning av større stein eller utvidelse i bredde kan være i strid med verneformålet, og er derfor søkepliktig. Rydding og vedlikehold av stier skal skje i samråd med grunneier.

Utover ferdselforeglene er det bl.a. Friluftslven og Motorferdselsloven som ellers regulerer ferdselfen i området.

3.3 Andre virksomheter og aktører

Det finnes en rekke aktører innenfor landskapsvernområdet som ikke er direkte knyttet til landbruksvirksomhet.

3.3.1 Jeløy Radio

Televerket drev fra 1931 et radiosenderanlegg på Søndre Jeløy. Virksomheten medførte at tidligere jordbruksmark på eiendommen nå ligger som permanent grasbeite. Mens det ennå var full aktivitet på radiostasjonen, var eiendommen stengt for allmennheten. Fra 70-tallet og utover ble det stadig redusert aktivitet, og siden 2003 har ikke radiosenderne vært i bruk.

Telenors kurs- og konferansehotell åpnet i 1997, og bruker i dag den ombygde radiostasjonen som lokaler for konferanser og selskaper. Låven er bygd om til hotell, hvor Norsk Telemuseum har laget utstilling om Jeløy Radios historie. Grasbeitene leies ut som hestebeite.

Anlegget har fortsatt en rekke antenner, master, jordkabler og ledningsspenn. Særlig antennene er svært framtreddende i landskapet. I det minste noen av disse antas å ha museal verdi. Eventuelle antenner uten slik verdi bør fjernes dersom de ikke har noen funksjon. Fylkesmannen vil drøfte dette med Telenor.

3.3.2 Alby

Galleri F15 ligger i hovedbygningen på Moss kommunes gård, Alby, hvor det har hatt tilhold siden 1967. Virksomhetens viktigste formål er formidling og visning av kunst gjennom utstillinger, seminarer og kulturarrangementer. I tilknytning til galleriet ligger Kafé F15 som drives av Alby vilt og godt. I tillegg leies flere lokaler på Alby ut, bl.a. til glassblåseri, ponnystall og møbelsnekkervirksomhet. Fylkesmannen leier første etasje i Naturhuset for sin utstilling om landskapsvernområdet.

Alby Ponnystall er åpen for publikum enkelte dager i uken, og benyttes aktivt av barnehagene i området. Hestene bruker beiter og padokker på Alby, og bidrar til å opprettholde beitearealer, også på andre eiendommer. Ponnystallen har tidligere fått tillatelse til å ri på enkelte traseer Albys dyrkede mark.

Utendørsarealene i den gamle hagen rundt hovedbygningen nyttes som utekafé og i galleriets virksomhet. Galleriet har ønsket om å restaurere hagen, jf. kap. 2.2.1.

Til sammen utgjør virksomhetene ved hovedbygningen en viktig attraksjon, og har et betydelig antall besøkende i året. Særlig ved større arrangementer, og på fine utfartsdager, er antallet høyt. Dette er en av de viktigste årsakene til den store ferdselen omkring Alby.

3.3.3 Røed gård

Røed gård har med årene utviklet seg til en betydelig attraksjon på Søndre Jeløy. Driften dreier seg hovedsakelig rundt gården som kunst- og kultursenter. Her finnes gallerier, keramiker, fotograf og diverse utvalg av håndarbeid, kunst og antikviteter. Det drives gårds kafé og selskapslokaler, og året rundt arrangeres både små og store konserter. Også hit kommer det store mengder besøkende ved større arrangementer. Våren 2010 opplevde gården en brann, og låven som huset mye av aktiviteten på gården brant ned. Per våren 2011 er det igangsatt planer for gjenoppbygging av dette kulturbygget.

3.3.4 Andre aktører og aktiviteter

Barnehagen Andersrød og Tronvik gårdsbarnehage, begge private barnehager, ligger innenfor landskapsvernområdet. Andersrød er en naturbarnehage med 56 plasser, og bygningen var tidligere en husmannsplass under Røed gård. Tronvik gårdsbarnehage åpnet i 2008 i ombygde driftsbygninger på Tronvik gård. Barnehagen er sertifisert som Miljøfyrtårn. Begge barnehagene bruker naturen og turområdet aktivt.

En rekke lag og foreninger benytter området til å utøve sine aktiviteter. Det er ingen hindringer for slik aktivitet i landskapsvernområdet, forutsatt at disse også forholder seg til vernebestemmelsene og ferdselsreglene.

Ridning

I ferdselsforskriften for Søndre Jeløy er det som nevnt nedfelt at ridning og annen bruk av hest er forbudt. Det er imidlertid flere av gårdene i området som har stall og bedriver aktiviteter knyttet til hester og ridning. Hestene gjør på en side en viktig tjeneste som beitedyr, men på en annen side kan uregulert ridning true verneverdier og være kilde til konflikt mellom brukergrupper. Det er likevel lagt til rette for at den enkelte grunneier har rett til å bruke hest på egen grunn, og kan gi andre tillatelse til å ri på sin eiendom.

3.3.5 Mål og utfordringer for andre virksomheter og aktører

Søndre Jeløy er et interessant turmål, med et variert tilbud også av aktivitets- og kulturopplevelser. Det er et forvaltningsmål at eksisterende, og eventuelle nye, virksomheter og aktiviteter ikke kommer i konflikt med verneformålet.

Å opprettholde en populær aktivitets- og kulturarena innenfor landskapsvernområdet uten at det får negative konsekvenser for biologiske og opplevelsesmessige naturverdier, utgjør en utfordring. Høyt aktivitetsnivå bidrar til et høyt besøkstrykk, og nye aktiviteter kan komme til å øke ferdselen ytterligere. En eventuell økning vil øke behovet for oppsynsaktivitet tilsvarende. Aktiviteter som krever endringer eller oppføring av bygninger eller konstruksjoner kan fort komme i konflikt med vernebestemmelsene. Hvilke aktiviteter som kan sies ikke å være i strid med verneformålet, må kontinuerlig vurderes.

Generelt bør visning av kunst utendørs ikke anta et slikt omfang at det setter preg på eller virker som blikkfang i landskapet utenfor hageanlegget. Virksomheten må heller ikke medføre skade på trær eller busker.

3.3.6 Vernebestemmelser/retningslinjer

Verneforskriftens § 3 *Vernebestemmelser*, særlig pkt. 1 og 2 (jf. tekstboks) er av særlig betydning for virksomheter og aktører som dem nevnt over.

1. Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt [...].
2. Ombygging eller omfattende eksteriørmessige utbedringer av eksisterende bygninger skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

Nye virksomheter som ikke er knyttet til landbruket, krever ofte endringer på eksisterende bygninger, og dette vil altså kunne kreve godkjenning av Fylkesmannen. Oppføring av nye bygninger og konstruksjoner er i utgangspunktet forbudt og vil kreve dispensasjonssøknad.

Barnehagen Andersrød har midlertidig bruksendringstillatelse, og det er gitt midlertidig tillatelse til oppføring av en hytte på eiendommen. Hytta skal kunne stå i den tid barnehagen er i drift, men fjernes dersom driften opphører.

Alby er en vesentlig del av landskapsvernområdet for publikum, og både utearealene og bygningene benyttes aktivt. Galleriets visning av kunst utendørs bør ikke anta et slikt omfang at det setter preg på, eller virker som blikkfang i landskapet utenfor hageanlegget. Virksomheten må heller ikke medføre skade på trær eller busker. Kunstvisninger utendørs kan i noen tilfeller være søkepliktig. Dette avklares ved god dialog mellom Fylkesmannen og F15.

Alby har de senere årene vært inne i en periode hvor uthusene på eiendommen blir omdisponert til nye formål. Her kan nevnes etablering av glassblåserhus og møbelsnekkeri i gamle uthus. Flere prosjekter er forespeilet i tiden framover. Slike tiltak berøres altså av bestemmelsen gjengitt ovenfor, og eksteriørmessige utbedringer på eksisterende bygninger skal godkjennes av Fylkesmannen. Denne tematikken berøres videre i kap. 3.4.1 nedenfor.

Generelt anbefales det at alle aktører tar kontakt med Fylkesmannen før eventuelle tiltak igangsettes, slik at tiltaket kan vurderes opp mot vernebestemmelsene.

3.4 Andre faktorer

3.4.1 Bygninger

Innenfor verneområdet finnes en rekke ulike bygninger med mange ulike funksjoner. Noen bygg er tilknyttet landbruket, og er dermed i særstilling mht. vernebestemmelsene. Som nevnt over er nybygging i utgangspunktet ikke tillatt, men landbruksbygninger er altså unntatt fra denne bestemmelsen. Det er likevel nødvendig med godkjenning fra Fylkesmannen ved nybygging eller endring av eksisterende bygninger. Landbrukets bygningsmessige behov skal tilgodeses innenfor rammene av vernet.

Flere av bygningene har blitt ombygd og endret bruksform siden vernetidspunktet. Noen eksempler er låvene på Jeløy radio, Tronvik og Røed som er endret fra tradisjonelle driftsbygg til henholdsvis hotell, barnehage og kulturbygg. En del bygninger som tidligere var uthus eller driftsbygninger, er omgjort til bolig, og flere boliger er utvidet og fornyet. Dette er eksempler på tiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften, og som må vurderes nøye i hvert tilfelle.

Det er et forvaltningsmål å ivareta de særegne bygningsmiljøene som en viktig del av landskapsbildet. Samtidig skal ikke bygningsmessige tiltak endre landskapets preg.

Fra tid til annen oppstår nye behov for omdisponering av eksisterende bygninger, ønsker om å rive gamle bygg, eller føre opp nye. Balansegangen mellom hva som kan aksepteres og hva som kommer i strid med verneformålet, må kontinuerlig vurderes.

Figur 12 Når bruken av en bygning endres er det ofte behov for å gjøre eksteriørmessige endringer, og dette krever godkjenning fra Fylkesmannen. En god løsning tar hensyn til både bruken og verneformålet. Foto Cathrine Restad

Vernebestemmelser/retningslinjer

Hovedbestemmelsen for bygninger – jf. § 3 1. ledd, pkt. 1 og 2, – sier følgende:

Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt som f.eks [...] oppføring av bygninger [...] Ombygging eller omfattende eksteriørmessige utbedringer av eksisterende bygninger skal godkjennes

Videre sier paragrafens 2. ledd, pkt. 1 og 4:

Bestemmelsene under § 3 første ledd er ikke til hinder for:
Vanlig vedlikehold og drift av villaeiendommene [...]
Oppføring av bygninger eller anlegg i tilknytning til landbruk, uttak av masse i forbindelse med slik bebyggelse [...] men slike tiltak må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

Nybygg i tilknytning til landbruket bør gis en utforming som harmonerer med den eksisterende bebyggelsen og landskapet omkring. Fortrinnsvis bør eksisterende ubrukte bygninger settes i stand og tas i bruk før det settes i gang nybygging.

Eksempler på tillatte prosjekter i denne kategorien er:

- Stallbygning og ridehus mm. på Kubberød
- Kårbolig på Tronvik

Det er i forskriften gitt rom for skjønn for hvor mye som kan gjøres med et bygningseksteriør før dette krever godkjenning. Dette vil kunne variere noe fra bygning til bygning. Generelt kan det sies at omgjøringer som endrer bygningens utseende eller preg, krever godkjenning.

For å illustrere nevnes noen eksempler på prosjekter som tidligere har blitt godkjent:

- Endring fra låve til hotell på Jeløy radio (Figur 12)
- Endring fra fyrhus til stall og bolig på Charlottenborg

Det anbefales å søke Fylkeskonservatorens råd ved spørsmål om vedlikehold av bygninger.

3.4.2 Trafikkforhold

Ved store arrangementer er pågangen for stor i forhold til kapasiteten på veier og parkeringsplasser. Det er særlig svingen ved Charlottenborg og alleen på Alby som er flaskehals. Parkeringskapasiteten på Alby og Røed overskrides også på dager med mange besøkende, og parkering i og langs veien forverrer trafikksituasjonen ytterligere. Trafikkmengden representerer en sterk belastning på trær og vegetasjon langs veiene, og er et sikkerhetsmessig problem når utrykningskjøretøy ikke når fram til deler av verneområdet. Trafikksituasjonen på Søndre Jeløy har vært et diskusjonstema siden vernetidspunktet. Det er ennå ikke på plass noen endelig løsning på problemene.

Transport i alleene er generelt et problem for flere av eiendommene. Utviklingen går hele tiden i retning av større framkomstmidler. Store turbusser får lett problemer, og trailere har ved flere anledninger satt seg fast i de gamle alleene. Utfordringene er ikke løst. Ved Augustenborg har grunneier lagt en kjørevei for tyngre transport utenom alleen inn til gårdstunet. For andre eiendommer kan andre løsninger være aktuelle. I noen tilfeller kan beskjæring av trærne være nok til å bedre situasjonen.

Skjotselsplanen for Albyalleen har til en viss grad tatt høyde for trafikkproblemene, jf. kap. 2.2.1. Før en utvidelse av alleen bør det vurderes andre alternativer, som å anlegge parkeringsplass på Gartneritomta i ytterkant av alleen. Det er mange argumenter som taler for at Albyalleen bare bør benyttes til den aller mest nødvendige transport, og ellers skal være forbeholdt gående og syklende.

Tidligere var trafikksikkerheten for gående og syklende også et tema, men her er det nå bøtet på problemene. En sammenhengende gangvei langs Biørn Biørnstadsvai sikrer at turgåere kan komme seg trygt fra Tronvik til Alby. Fartsgrensen er senket til 30 km/t.

For å lette på trafikktrykket er det viktig at aktører som initierer større arrangementer, er bevisst på den begrensede kapasiteten, og tar denne i betraktning under planleggingen av arrangementene.

Det er også nødvendig med tilstrekkelige og tydelige opplysninger om alternative parkeringsplasser. På Hoppern og Reier skole, samt på Framnes finnes parkeringsplasser med gode turveiforbindelser inn i verneområdet. Det er avgjørende at allmennheten gjøres oppmerksom på disse mulighetene, slik at trafikken inne i verneområdet begrenses. Bedre skilting er nødvendig, og Fylkesmannen er i dialog med kommunen om dette.

3.4.3 Luftspenn

Høyspentnettet på Søndre Jeløy ble under oppgraderingsarbeid på 90-tallet lagt i jordkabel. Men fortsatt finnes forskjellige luftspenn til tele- og elektrisitetsforsyning som er godt synlige og virker som fremmedelementer i landskapet. Ved videre omlegging eller omfattende vedlikehold av luftnettet bør det vurderes å legge dette i kabler i bakken. Ved graving av ledninger eller rør til andre formål, bør man vurdere mulighetene for å fjerne nærliggende luftspenn. Et slikt tiltak ble gjennomført på Reier, der deler av lavspennnettet ble lagt i kabler med bidrag fra Fylkesmannen. Tilskudd kan også være aktuelt til framtidige tiltak. Dette behandles konkret i den enkelte sak.

Ved gravearbeid, for eksempel ved tilkobling til vann- og avløpsnett, skal kulturminnemyndighetene kontaktes i forkant for å sikre at ikke kulturverdier går tapt (jf. kap. 2.4).

4. Forvaltningsoppgaver og tiltak

Foto Gunnar Bjar

4.1 Skjøtsel og restaurering

Fylkesmannen har som oppgave å sikre at verneverdiene bevares, og kan for å ivareta dette drive skjøtsel i området, jf. verneforskriftens § 5, 1. ledd, 1. punktum:

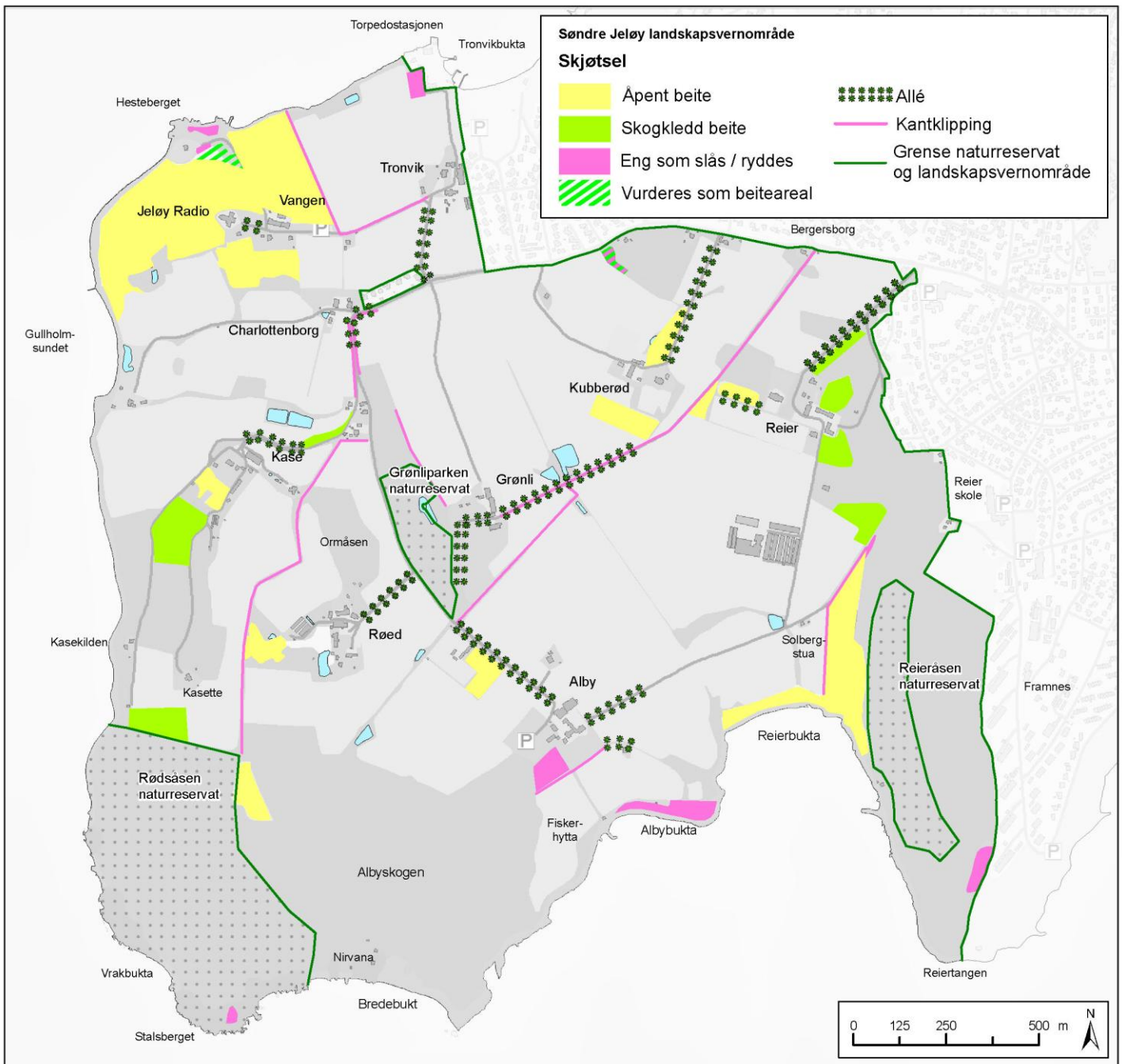
Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet.

Fylkesmannen kan ikke pålegge grunneier skjøtselsoppgaver. Skjøtselsoppgaver som ikke er en ordinær del av etablerte virksomheter i området, men som Fylkesmannen anser som viktige oppgaver, kan gjennomføres i samarbeid mellom Fylkesmannen og grunneier, eventuelt i samråd med relevant ekstern fagkompetanse. Gjennomføring og finansiering av tiltakene er avhengig av budsjettmessige rammer.

I denne forvaltningsplanen legges det opp til en rekke kontinuerlig forvaltningsoppgaver, så som oppfølging av alleer, steingjerder og beiter, som er omtalt tidligere i forvaltningsplanen. Figur 13 viser skjøtselskart for Søndre Jeløy, men arealer som skal følges opp spesielt inntegnet.

Generelt for skjøtsel gjelder det at man må ha en plan for det videre arbeidet med skjøtselsstedet. Dersom det ryddes busker og kratt, er det viktig å ha tenkt gjennom oppfølgingen. Skal det beites eller slås? Hvilke rutiner må innarbeides for å oppnå ønsket resultat for stedet? Det er en prioriterte oppgave i den kommende planperioden å følge opp engvegetasjon i verneområdet. Alle skjøtselstiltak må vurderes opp mot verneformålet og bestemmelsene for vernet.

Under følger noen eksempler på andre viktige temaer og arbeidsoppgaver i landskapsvernområdet framover.

Figur 13 Kart over skjøtsel i Søndre Jeløy Landskapsvernområde

4.1.1 Trekirkegård

Som del av skjøtsel og tiltak i landskapsvernområdet er det nødvendig med ulike former for hogst, tynning og rydding av trær og busker. Nyttbart virke tilfaller grunneier om ikke annet er avtalt. Hogstavfall skal spres i terrenget, flises eller fraktes til deponi for kompostering. Ved felling av gamle trær kan det i noen tilfeller anbefales opprettelse av trekirkegård på en egnet plass. Etter stormen som raserte vinkelalleen på Grønli høsten 2008, ble Søndre Jeløys – og kanskje landets – første trekirkegård etablert. De største og dårligste stammene ble kvistet og samlet sammen. Stokkene ble stablet på en soleksponert plass i åkerkanten ved Grønliparken. På denne måten bevares et mikromiljø som mange insektarter vil nytte. Det kan bli aktuelt å etablere trekirkegård også andre steder i landskapsvernområdet.

Figur 14 Trekirkegård på Grønli. Etablering av trekirkegård er en effektiv måte å øke andelen død ved, samtidig som man utnytter hogstavfall. Foto Gunnar Bjar

4.1.2 Etterarbeid etter sandtak

På Røed gårds jorde vest for Ormåsen var det før vernevedtaket sandtak. Driften har for lengst opphørt, men sporene etter taket er ennå svært tydelige. Vest for jordet nær grensa til Augustenborg er jordskråningen etter sandtaket så bratt at stabiliteten til trerekka og steingjerdet i eiendomsdelet har vært i fare. Skråningen bør fylles ut for å restaurere området. Ved flere anledninger har overskuddsmasser vært kjørt inn, men arbeidet har aldri blitt ferdigstilt. Dette er nå en prioritert sak i den kommende planperioden. Det skal hentes inn mer overskuddsmasser fra andre steder i landskapsvernområdet, for å opparbeide en slak helning fra steingjerdet ned mot åkerkanten på Røed. Det kan være aktuelt å etablere eng i helningen, og helningsgraden bør være slik at det er mulig å slå enga med kantklipper. Det skal også tilrettelegges slik at den gamle turstien mellom Andersrød barnehage og Kongeveien igjen blir farbar.

4.1.3 Fremmede arter

Spredning av fremmede arter regnes i dag som en av de viktigste årsakene til tap av biologisk mangfold. Østfold er på grunn av det gunstige vekstforhold, sin grense mot havet og den store varetransporten gjennom fylket, særlig utsatt for introduksjon av fremmede arter. Fylkesmannen har utarbeidet en handlingsplan mot fremmede arter i Østfold, og arbeider med bekjempelse i verneområdene i fylket.

Det mest effektive tiltaket mot fremmede arter er å forhindre introduksjonen av artene. På Søndre Jeløy er det allerede registrert en rekke fremmede arter, og dermed er bekjempende tiltak nødvendig. I noen tilfeller er det mulig å utrydde den uønskede arten fra området, men ofte sprer artene seg så raskt at kun begrensning av spredning og skadevirkning er mulig å gjennomføre.

De fleste fremmede artene som er å finne i Søndre Jeløy LVO, er opprinnelig pryde- eller nytteplanter, som enten er plantet ut eller har forvillet seg fra hager og anlegg. Noen har også kommet via masser som er deponert innenfor verneområdet. En utfordring knytter seg til kommunens lagring av masser på dem gamle gartneritomta på Alby. Det er grunn til å tro at

blant annet kjempebjørnekjeks har spredd seg til verneområdet herfra. Det ser også ut til at skvallerkål har spredd seg fra masser som ble tilkjørt ved opparbeiding av stier i Albyskogen.

Det er når artene forviller seg i landskapet og truer med å utkonkurrere stedege arter, at de utgjør en fare for verneverdiene i landskapsvernområdet. Fylkesmannen har som målsetning å begrense forekomstene av forvillede fremmede arter i Søndre Jeløy LVO. Artene som per. 2011 er prioriterte for motvirkende tiltak er kort omtalt nedenfor. Mer utfyllende informasjon om artene er vedlagt bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 11).

Edelgran: De forvaltningsmessige utfordringene rundt edelgran er allerede belyst i kap. 2.3.3. Edelgran utgjør som nevnt en høy økologisk risiko, men på kort sikt er det ikke aktuelt å fjerne all edelgran fra verneområdet. Det er likevel et mål å holde bestandene i Albyskogen under kontroll.

Rynkerose: I *Handlingsplan mot fremmede arter i Østfold* vurderes rynkerose å ha høy økologisk risiko og planten skal bekjempes i kystnære områder og verneområder. Fylkesmannen har i noen år arbeidet med fjerningen på Søndre Jeløy – med positive resultater – og dette arbeidet skal fortsette i årene framover. Metodikk for bekjempelse er sprøyting med glyfosatpreparater i kombinasjon med nedkapping med ryddesag. Det er nødvendig å følge opp behandlingen ved at bestander oppsøkes gjentatte ganger etter første bekjempelse.

Hagelupin: Denne hageplanten er beskrevet som en art av høy økologisk risiko som skal bekjempes. Planten har hatt store utbredelser innenfor landskapsvernområdet, hovedsakelig på et tidligere gjengrodd beite på Reier. Beitet er nå ryddet og holdes i hevd, og dette bidrar til å holde hagelupinen i sjakk. Men tidligere voksesteder må følges opp, og det kan være nødvendig med tiltak på nye lokaliteter.

Skvallerkål utgjør tydelige innslag i verneområdet. Langs stier og ved lysninger i skogen kan disse plantene danne store, sammenhengende bestander. Den økologiske risikoen av skvallerkål er beskrevet som usikker, men planten bør bekjempes i verneområder. Hovedmålet for Søndre Jeløy er at plantens utbredelse skal reduseres, deriblant skal den fjernes fra Grønliparken NR.

Russekål har økt betydelig de siste 10-15 årene, særlig på Alby og Reier. Planten utgjør høy økologisk risiko, og skal bekjempes innenfor verneområdet.

Figur 15 Fremmede arter er en av de største truslene for det rike plante- og dyrelivet på Søndre Jeløy. Skvallerkål er en av artene som har forvillet seg her, og den kan danne tette bestander som utkonkurrerer stedege planter. Foto: Cathrine Restad

Kjempebjørnekjeks og kanadagullris: Enkelte problemarter har ennå ikke har inntatt verneområdet i nevneverdig grad, men er i sterk spredning i distriktet. Kanadagullris har ennå ikke store ville bestander i verneområdet, men forekommer hyppig i hager, og i veikanter langs vernegrensene. Enkeltforekomster er også registrert i skogsarealer og langs stier. Den vurderes å være av høy økologisk risiko og bør bekjempes innenfor landskapsvernområdet. Inntil nylig trodde man det ikke fantes kjempebjørnekjeks i landskapsvernområdet, men denne er nå observert ved gartneritomta på Alby. Denne store planten skygger raskt ut annen vegetasjon, og inneholder kjemiske stoffer som gir kraftige hudirritasjoner hos mennesker og dyr. Dette er en høyrisikoart som ønskes utryddet fra fylket. Forekomster i verneområdet skal fjernes.

Det finnes også arter som ikke er med i handlingsplanen for fremmede arter, men som på Søndre Jeløy skal holdes under kontroll. Fra tidligere utplantinger finnes det rester etter et bed med kjempeturt i Albyskogen. Kjempepeturt ser ut til å ha potensial for å spre seg og danne kraftige bestander, og det er ønskelig å hindre dette ved å bekjempe de eksisterende forekomstene.

Den velkjente iberiaskogsneglen har også kommet til Søndre Jeløy. Arten er svært vanskelig å bekjempe. Iberiaskogsnegl forekommer også først og fremst i hager og på kultiverte arealer, og anses derfor ikke som en direkte trussel mot verneverdiene. Det er også observert vinbergsnegl i hagen og ved jordene på Alby. Denne ser foreløpig ut til å ha begrenset utbredelse, og er dermed ikke ansett som noen trussel på nåværende tidspunkt.

Ellers har verneområdet også en rekke innførte arter som ikke ser ut til å utgjøre noen fare for den stedegne vegetasjonen per i dag. Det er særlig på Alby, hvor mange innførte arter tidligere ble plantet ut i det fri. Dette er mer for rariteter å regne, og gjelder blant annet douglasgran og storrobinia.

4.2 Informasjon og oppsyn

Å gi informasjon er en strategi for å oppnå større forståelse for verneverdiene, redusere konflikt og å gi gode friluftsopplevelser. I et så populært og sammensatt område som Søndre Jeløy landskapsvernområde er behovet for god informasjon stort. Informasjon gis i form av brosjyrer, skilt og plakater i tilknytning til verneområdet. I tillegg har Fylkesmannen et informasjonssenter i Naturhuset på Alby. Her er det utarbeidet en permanent utstilling om landskapsvernområdet, kulturhistorie og naturforhold på Søndre Jeløy. Naturhuset har felles åpningstider med Galleri F15, og det er fri entré.

Våren 2011 ble det i regi av Fylkesmannen utarbeidet en ny informasjonsbrosjyre om landskapsvernområdet og de tre naturreservatene. Informasjonsplakatene som er oppført flere steder i verneområdet, er utdaterte og slitte. Disse planlegges fornyet i 2011-2012. Fylkesmannen er i dialog med kommunen om å få på plass et velkomstskilt ved snuplassen i Tronvikveien, slik at besøkende blir bevisstgjort på at de kommer inn i et verneområde. Det er også planer om å bedre skilting av alternative parkeringsplasser.

Verneområdet ligger i et svært tett befolket område, besøkes av mange, og det foregår aktiv næringsvirksomhet innenfor vernegrensene. De mange aktørene og aktivitetene innenfor området tilsier at det er stort behov for oppsynsarbeid. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn med verneområdet. Viktige oppgaver for oppsynet er å drive informasjon om områdets natur- og kulturverdier, ferdselsbestemmelser, skjøtsel m.v. til allmennhet og brukere. Herunder også vedlikehold av tavler, skilt og grensemerker som forvaltningsmyndigheten har satt opp til allmennhetens informasjon. Oppsynet skal se til at vernebestemmelsene og andre relevante lover blir overholdt. Oppsynet utfører også praktiske skjøtelses- og tilretteleggingsoppgaver etter avtale/bestilling fra forvaltningsmyndigheten. Søndre Jeløy har per 2011 ett oppsyn i en deltidsstilling. Både Fylkesmannen og grunneiere mener at oppsynsaktiviteten med fordel kan økes.

4.3 Økonomi

Miljøvernmyndighetene som har ansvaret for skjøtsel av verneområdene, og det er på sentralt hold avsatt midler for tiltak i verneområder. Midlene tildeles verneområdene blant annet på grunnlag av *bestillingsdialogen*, som gjennomføres mellom forvaltningsmyndighet og SNO. Bestillingsdialogen skal bidra til å planlegge og prioritere tiltak som en nødvendige i områdene. Tildelingen av midler til verneområdeforvaltningen er avhengig av de årlige bevilgningene over statsbudsjettet. Fylkesmannens midler til verneområdeforvaltning vil derfor variere. Hvilke tiltak som prioriteres, vil blant annet være avhengig av sentrale strategier for miljøvernforvaltningen.

Tiltakstabellen som er utarbeidet til forvaltningsplanen vil legges til grunn i den årlige bestillingsdialogen. Kostnadene av enkelttiltak er vanskelige å anslå, og det er ikke ansett som hensiktsmessig å forsøke å beregne nøyaktige kostnadsrammer for hvert enkelt tiltak. Det er likevel forsøkt skissert grove "kostnadsklasser" for tiltakene. Disse er beskrevet nærmere nedenfor. Det er imidlertid klart at et bruksintensivt og mangfoldig landskapsvernområde som Søndre Jeløy vil ha stort behov for tiltak, og dermed et tilsvarende behov for tiltaksmidler.

Det årlige verneområdebudsjettet er likevel begrenset, og vil alene ikke kunne dekke tiltaksbehovet på Søndre Jeløy. Som belyst i forvaltningsplanen gjelder dette særlig kostnadskrevende tiltak som restaurering av steingjerder, alleer og praktbygg. Dette er elementer som også har verdi for både landbruks- og kulturminnemyndighetene. For å muliggjøre kostbare tiltak er det derfor behov for samfinansiering mellom disse myndighetene.

Innenfor landbruket finnes ordninger som Nasjonal miljøprogram, Regionale miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Dette er ordninger hvor grunneier kan søke om midler til å gjennomføre tiltak.

Enkelte tiltak er allerede gjennomført gjennom samfinansiering, særlig med hjelp fra SMIL-midler. Tilskuddene fordeles av landbruksforvaltningen i Moss, Rygge og Råde, og søknader behandles fortløpende. Ordningen kan bl.a. bidra til større restaureringsprosjekter, normalt med 30-70 % av kostnadene. Innenfor ordningen Regionalt miljøprogram kan det også bevilges midler, blant annet til kontinuerlig vedlikeholdsarbeid på alleer og steingjerder.

For at søknader om tilskudd fra landbruket skal kunne innvilges må noen krav være oppfylt, for eksempel at det omsøkte arealet er landbrukseiendom og at søker må være registrert som landbruksforetak. Unntaksvis vil det kunne gis støtte til arealer uten aktiv drift. I så fall er det fortsatt et krav om at arealet skal være landbrukseiendom, men søkeren kan da være andre som gjennomfører tiltak med grunneiers tillatelse. I slike tilfeller kan grunneier ikke være stat/fylke/kommune. Informasjon om tilskuddsordninger i landbruket finnes, blant annet, på Statens landbruksforvaltnings hjemmesider.

Hverken verneområdetilskuddene eller landbrukets tilskuddordninger prioriterer imidlertid vedlikehold av bygninger. Det bør derfor undersøkes nærmere i hvilken grad kulturminneforvaltningens tilskuddsordninger er aktuelle for Søndre Jeløy, og Fylkesmannen er positiv til økt samarbeid mellom miljø- og kulturminnemyndigheter.

4.4 Tiltaksplan

Med utgangspunkt i målene for verneområdet og innspill fra grunneiere, er det utarbeidet en tiltaksplan for Søndre Jeløy. Tiltak i denne sammenhengen er konkrete fysiske tiltak som vedrører verneområdet i tråd med verneforskriften og forvaltningsplanen. Oppstillingen er en oversikt så langt Fylkesmannen har kunnet kartlegge. Det vil kunne bli nødvendig med tiltak som på nåværende tidspunkt er vanskelige å forutse, og dermed behov for å revidere tiltaksplanen hyppigere enn forvaltningsplanen. Det vil være en fordel om grunneiere og

Fylkesmannen i fellesskap gjennomfører befaringer i området, slik at nye prioriteringer og behov kan avdekkes.

I tiltakstabellen er det forsøkt skissert noen grove "kostnadsklasser" for de opplistede tiltakene. Disse klassene angir antatt størrelsesorden på kostnadene, og det er ikke gjort forsøk på mer nøyaktige kostnadsberegninger.

I tabellen er det også skissert en tidsramme for hvert tiltak. Tidsrammene er antydning slik:

- Kort sikt (K) innen 1-3 år
- Mellomlang sikt (M) 3-7 år
- Lang sikt (L) 7-15 år

I hvilken grad tidsrammene som er foreslått vil kunne overholdes avhenger av sentrale bevilgninger og prioriteringer, som beskrevet i kapittelet ovenfor.

Tiltaksplanen, som forvaltningsplanen, har en ramme på 10 år, men enkelte tiltak har en lengre tidsramme enn dette. Noe er også kontinuerlige oppgaver, som det ikke er hensiktsmessig å angi tidsramme for. Når forvaltningsplanen igjen rulleres, vil tiltakene bli evaluert og en eventuell videreføring av tiltak vil da bli vurdert.

Tiltaksplanen følger som vedlegg bakerst i forvaltningsplanen (Vedlegg 2).

5. Saksbehandling

Foto Cathrine Restad

Som tidligere nevnt er Søndre Jeløy landskapsvernområde hjemlet i naturvernloven, som i 2009 ble erstattet med naturmangfoldloven. I følge naturmangfoldloven gjelder det enkelte områdets vernebestemmelser parallelt med aktuelle særlover. Det innebærer at det ene sett av regelverk ikke ekskluderer det andre. Det kreves tillatelse etter begge/alle lovverk der dette er aktuelt. Eksempelvis skal byggesaker behandles både etter verneforskriften og plan- og bygningsloven.

Saker skal normalt behandles etter verneforskriften først, jf. naturmangfoldloven § 48 tredje ledd. Tiltak som verneforskriften ikke regulerer, må likevel ha tillatelse etter gjeldende særlov. For eksempel er det få egne bestemmelser om forurensning i Søndre Jeløy LVO, og dermed reguleres dette av lov om forurensning og tilhørende forskrifter. Andre lovverk som kan være aktuelle er skogbruksloven, viltloven og motorferdselsloven.

5.1 Generelle saksbehandlingsprosedyrer

- Dersom man er i tvil om hvorvidt et tiltak krever tillatelse etter verneforskriften, bør Fylkesmannen kontaktes for å avklare dette.
- Alle søknader om tiltak som krever godkjenning/dispensasjon etter verneforskriften, sendes Fylkesmannen.
- Fylkesmannen vurderer hvorvidt saken bør forelegges for Tilsynsutvalget. Dette vil primært gjelde større saker og saker av prinsipiell betydning. Tilsynsutvalget kan på eget initiativ ta opp saker til vurdering.
- Søknader behandles først etter verneforskriften, før de eventuelt behandles etter andre særlover. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av andre lover.
- I all saksbehandling skal det gjøres en samlet vurdering i forhold til tiltakets virkning på verneverdiene og formålet med vernet.

- Direktoratet for naturforvaltning (DN) er klageinstans for alle vedtak hjemlet i verneforskriften. Klage på enkeltvedtak sendes Fylkesmannen. Denne vurderer om vedtaket opprettholdes, og eventuell oversendelse til DN for videre klagebehandling og endelig vedtak.

Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftens § 4 er erstattet av naturmangfoldlovens dispensasjonsbestemmelse, § 48. Paragrafen er gjengitt nedenfor.

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

I byggesaker er både kommunen og Fylkesmannen forvaltningsmyndighet, og søknader skal behandles av begge instanser. Dersom Fylkesmannen ikke har innvendinger mot søknaden behandles den deretter av kommunen på vanlig måte. Det anbefales derfor at søknader sendes både Fylkesmannen og kommunen samtidig, for å forkorte saksgangen.

Under all planlegging av tiltak eller inngrep bør det tas kontakt med Fylkesmannen på et tidlig stadium for å innarbeide vernehensynene og forkorte senere saksbehandling.

5.2 Roller

Fylkesmannen i Østfold v/Miljøvernavdelingen er forvaltningsmyndighet for Søndre Jeløy LVO. Dette innebærer behandling av saker og søknader, samt gjennomføring av skjøtselstiltak, i tråd med vernebestemmelsene. Registrering og dokumentasjon av verneverdiene, samt informasjonsarbeid, tilligger også forvaltningsmyndigheten. Fylkesmannen er ansvarlig for drift av utstillingen på Naturhuset på Alby.

Besøksadresse: Statens hus, Vogtsgate 17, 1532 Moss

Postadresse: Postboks 325, 1502 Moss

Telefon: 69 24 70 00

E-post: postmottak@fmos.no

Tilsynsutvalget

Til å bistå Fylkesmannen med forvaltningen av landskapsvernområdet er det etablert et tilsynsutvalg – jf. § 6 i vernebestemmelsene. Tilsynsutvalget består av en representant fra henholdsvis grunneierne, landbruksetaten, Moss kommune, de antikvariske myndigheter, samt Fylkesmannens miljøvernavdeling. Utvalget skal avgi uttalelse til Fylkesmannen i dispensasjons- og godkjenningssaker og gi råd om planlegging og gjennomføring av skjøtselstiltak. Tilsynsutvalget er således en sentral instans i forvaltningen av området.

Moss kommune forvalter en rekke lover og regler som fortsatt gjelder i landskapsvernområdet, som plan- og bygningsloven og motorferdselsloven. De kommunale veiene, arealer og grøntområder skjøttes av Moss Drift og Anlegg KF i samarbeid med Teknisk etat. I tillegg er Moss kommune grunneier på Alby, med Moss Kommunale Eiendomsselskap som ansvarshavende for forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen.

Grunneierne

Grunneiere beholder eiendomsretten i verneområder, men vernet innebærer innskrenkninger i råderetten. Verneforskriften angir hvilke innskrenkninger dette gjelder. Et godt samarbeid med grunneiere er vesentlig for forvaltningen av verneområdet.

Østfold fylkeskommune har overordnet ansvar for kulturminner og friluftsliv.

Fylkeskommunen er ansvarlig for skjøtsel og istandsetting av kulturminner og må høres for tiltak som kan berøre disse. Fylkeskommunen forvalter tilskudd for tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområder (p-plasser, toalett, merking, sitteplasser etc.). Ved Søndre Jeløy LVO er fylkeskommunen representert i tilsynsutvalget.

Statens naturoppsyn utfører eller kjøper tjenester av andre for å utføre oppsynsoppgaver i verneområder. Oppsynet skal se til at vernebestemmelsene og visse andre relevante lover blir overholdt.

Direktoratet for naturforvaltning er fagmyndighet med overordnet ansvar for opprettelse og forvaltning av verneområder. Direktoratet har ansvar for planlegging, koordinering, faglig veiledning og utvikling av generelle retningslinjer mv. for forvaltningen. Det er direktoratet som tildeler midler til skjøtsel og tiltak i verneområdene. DN er også klageinstans for vedtak fattet av Fylkesmannen.

Miljøverndepartementet

Departementet har det overordnede politiske ansvaret for verneområder etter naturvernloven og naturmangfoldloven. Departementet er klageorgan for enkeltvedtak fattet av nasjonalpark-/verneområdestyrene etter forberedelse av klagen i direktoratet. Departementet er videre klageinstans for enkeltvedtak truffet av direktoratet i førsteinstans.

Foto Vidar Asheim

Referanser

- Borgersen, Heidi. 2010: *Albys historiske hage*. Masteroppgave ved Institutt for landskapsplanlegging, UMB.
- Børset, Asbjørn. 1981: *Forslag til plan for landskapsvernområde på Søndre Jeløy i Moss*.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 2010. *Håndbok 17 Områdevern og forvaltning*. DN-håndbok. PDF
- Direktoratet for Naturforvaltning, 2007. *Håndbok 13 Kartlegging av naturtyper – verdsetting av biologisk mangfold*. DN-håndbok. PDF
- Fylkesmannen i Østfold, 1991. *Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde*. Rapport 3/1991.
- Fylkesmannen i Østfold, 1993. *Østfoldlandskap av regional betydning. 2. reviderte utgave*. Rapport 1/1993.
- Fylkesmannen i Østfold, 1996. *Søndre Jeløy og Galleri F15. Natur og kultur i Søndre Jeløy landskapsvernområde*. Hefte.
- Fylkesmannen i Østfold, 1996. *Verdifulle kulturlandskap i Østfold*. Rapport 9/96
- Fylkesmannen i Østfold, 2011. *Handlingsplan for fremmede arter i Østfold*. Rapport 6/2011
- Johnsen, Frode Hjort, 1984. *Skjøtselsplan for Albyskogen i Søndre Jeløy landskapsvernområde*. Hovedoppgave ved Institutt for skogskjøtsel, NLH.
- Kilander, Carl Erik og Egil Loftesnes, 1973. *Søndre Jeløy som landskapsvernområde. Registering med hovedvekt på naturgrunnlaget: Vurdering, samt forslag til verneplan*. Institutt for skogskjøtsel, NLH.
- Langdalen, Erik og Olav Stav, 1974. *Jeløya, Analyse av verneverdier, naturmiljø og kulturlandskap*. Institutt for jordskifte og eiendomsutforming, NLH.
- Schmedling, Tor, 1985. *Ferdsel i Søndre Jeløy landskapsvernområde. En beskrivelse av ferdselsmønsteret med hovedvekt på slitasje og konflikter*. Rapport.
- Statens landbruksforvaltning, 2010. *Veiledningshefte: Søknad om produksjonstilskudd i jordbruket og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid*. PDF
- Wergeland Krogh, Ole M., 2007. *Biologisk mangfold i Moss, Rygge og Råde kommuner*. Rapport

Vedlegg

- 1. Bevaringsmål**
- 2. Tiltaksplan**
- 3. Forskrift om vern av Søndre Jeløy landskapsvernområde**
- 4. Forskrift om ferdselsregler for Søndre Jeløy landskapsvernområde**
- 5. Forskrift om Rødsåsen naturreservat**
- 6. Forskrift om Reieråsen naturreservat**
- 7. Forskrift om Grønliparken naturreservat**
- 8. Avtale om skjøtsel av Albyskogen**
- 9. Reguleringsbestemmelser for Biørn Biørnstadsvei 1-13**
- 10. Grunnlagskart for åpent kulturpreget landskap per 2010**
- 11. Beskrivelse av prioriterte fremmede arter**

Vedlegg 1

Tabell 1 Bevaringsmål for landskapet

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tiltak
Areal	Området skal ha en mosaikk av natur- og kulturbetinget vegetasjon. Fordelingen mellom åpent kulturpreget landskap og skogkledd mark skal være tilsvarende som situasjonen i 2010 (ca 53 % kulturpreget åpent landskap, inkludert naturreservatene, jf. vedlegg 10).	Tolking av flyfoto Registrering ved synfaring i felt	<u>God</u> : Areal åpent landskap dekker ca 53 % <u>Middels</u> : Åpent landskapet dekker 55-54 eller 51-52 %. <u>Dårlig</u> : Åpent landskapet dekker >55 eller <51 %.	Tiltak ikke mulig. Forholdene avhenger av nasjonal politikk.
Bruksform (BF)	Beite- og engmark skal opprettholdes eller øke i utbredelse sammenlignet med situasjonen i 2010. Inkluderer tresatt beite. Aktuelle arealer er markert på kart (jf. Figur 13).	Tolking av flyfoto Registrering ved synfaring i felt	<u>God</u> : Beite- og engmark er opprettholdt eller økt. <u>Middels</u> : inntil 5 % redusert areal <u>Dårlig</u> : > 5 % redusert areal.	Motivere grunneiere muntlig/økonomisk Beiting, og/eller manuell rydding ¹ /slått
Kulturspor (KS)	Opplevelsesmessig viktige steingjerder skal være i god stand og fristilles.	Tolking av flyfoto Registrering ved synfaring i felt hvert 10. år	<u>God</u> : >90 % av opplevelsesmessig viktige steingjerder er i god stand og fristilt <u>Middels</u> : 90-70 % er i god stand og fristilt <u>Dårlig</u> : < 70 % i god stand og fristilt	Motivere grunneiere muntlig/økonomisk Vedlikehold etter prioritering Restaurering ved behov
Kulturspor (KS)	Eksisterende alleer skal vedlikeholdes eller fornyes ved bortfall (14 alleer per 2011, jf. Figur 13).	Registrering ved synfaring i felt	<u>God</u> : Alle eksisterende alleer er vedlikeholdt/fornyet <u>Middels</u> : Kun 90-70% av alleene er vedlikeholdt/fornyet <u>Dårlig</u> : < 70% er vedlikeholdt/fornyet	Skjøtsel som forlenger levetiden mest mulig, fornying ved behov Motivere grunneiere muntlig/økonomisk

¹ Trinn BF-2 og BF-3 i NiN

² Diameterklasse (DI) 5-7, jf. Naturtyper i Norge (NiN), objektgruppe dødvedstatus.

Tabell 2 Bevaringsmål for flora og fauna

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tiltak
Småbiotoper	Åkerholmer og vegetasjonsbelter i dyrket mark, langs bekker veier og eiendomsgrenser er viktige småbiotoper for et mangfold av arter. Eksisterende småbiotoper skal bevares, med utgangspunkt i tilstanden på flyfoto av 2010.	Tolkning av flyfoto	<u>God:</u> Alle eksisterende småbiotoper bevart <u>Middels:</u> Inntil 10 % av småbiotoper ødelagt <u>Dårlig:</u> >10 % av småbiotoper ødelagt	Pleie av småbiotoper ved behov Motivere grunneiere muntlig/økonomisk
Dammer	Eksisterende dammer skal bevares som biotoper med åpent vannspeil.	Registrering ved synfaring i felt Tolkning av flyfoto	<u>God:</u> > 90 % av dammene har >50 % åpent vannspeil <u>Middels:</u> 90-70 % av dammene har >50 % åpent vannspeil <u>Dårlig:</u> <70% av dammene har > 50% åpent vannspeil	Rensking av gjengrodde dammer
Fremmede arter (FA)	Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal ikke forekomme i forvillet tilstand (inkludert naturreservater). Utvalgte risikoarter: rynkerose, hagelupin, kanadagullris, russekål, kjempebjørnekjeks.	Registrering ved synfaring i felt	<u>God:</u> Aktuelle fremmede arter skal være fraværende <u>Middels:</u> Svakt innslag av fremmede arter men ikke over moderat fare for lokal spredning <u>Dårlig:</u> Moderat til sterkt innslag av fremmede arter, stor fare for lokal spredning	Fjerning av fremmede arter Informasjon om risikoarter
Fremmede arter (FA)	Edelgran skal kun forekomme i Albyskogen, i tråd med omforent strategi for edelgran.	Registrering ved synfaring i felt	<u>God:</u> forekommer kun i utpekte bestander <u>Middels:</u> svakt innslag, men ikke over moderat fare for spredning. <u>Dårlig:</u> moderat til sterkt innslag, og stor fare for spredning	Fjerning av edelgranfor- foryngelse Felling av uønskede frøtrær

Tabell 3 Bevaringsmål for naturreservatene

Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tiltak
Rødsåsen og Reieråsen NR				
Tresjiktsuksesjons-tilstand (TS) og tetthetsreduksjon i skogbestand (TR)	Reieråsen og Rødsåsen NR skal ha en utvikling preget av naturlig dynamikk, uten preg av menneskelige inngrep.	Strukturert befaring hvert 5. år	<u>God:</u> Utviklingen ikke påvirket <u>Dårlig:</u> Utviklingen påvirket	Ingen tiltak, naturlig utvikling
Død ved (DV)	Død ved i Reieråsen og Rødsåsen NR skal utvikles gjennom naturlig dynamikk.	Prøveflate-takst	<u>God:</u> Minst 4 objekter pr dekar. ² Begge nedbrytingsklasser skal være representert med minst 1 objekt pr dekar. ³ Både stående og liggende død ved telles med <u>Middels:</u> 2-4 objekter pr dekar., kriterier som for god tilstand <u>Dårlig:</u> Mindre enn 2 objekter pr dekar. og/eller krav til nedbrytingsklasser ikke oppfylt	Død ved må ikke fjernes fra naturreservatene
Barlind	Beitepress fra rådyr skal ikke være til hinder for rekruttering av frøproduserende barlind i Rødsåsen NR. Trær i alle størrelsesklasser skal være til stede i reservatet.	Strukturert befaring	<u>God:</u> Trær i alle aldersklasser er til stede og rekruttering av frøtrær er god <u>Middels:</u> Liten variasjon i alderssammensetning, men noe rekruttering av frøtrær forekommer <u>Dårlig:</u> Ingen rekruttering av frøtrær	Skjerming av små barlindplanter
Grønliparken NR				
Svært stort (gammelt) tre (GT)	Grønliparken skal ha god forekomst av grove, gamle løvtrær.	Prøveflate-takst	<u>God:</u> Grove løvtrær >40 cm diameter forekommer med minst 2 trær pr. dekar <u>Middels:</u> Enkelte grove edelløvtrær >40 cm forekommer <u>Dårlig:</u> Grove edelløvtrær mangler	Fristilling av gamle edelløvtrær og enkelte yngre som kan egne seg for utvikling til grovt, gammelt tre
Død ved (DV)	Dødvved i Grønliparken skal bevares, med vekt på grove dimensjoner.	Prøveflate-takst	<u>God:</u> Grove stammer >40 cm diameter forekommer med minst 1 objekt pr. da. Både stående og liggende død ved telles med <u>Middels:</u> Enkelte grove stammer død ved forekommer i partier <u>Dårlig:</u> Grove stammer død ved mangler	Grove stammer død ved skal normalt ikke fjernes fra reservatet
Fremmede arter (FA)	Skvallerkål skal ikke forekomme i Grønliparken naturreservat.	Registrering ved synfaring i felt	<u>God:</u> Skvallerkål forekommer ikke i Grønliparken <u>Middels:</u> Forekommer, men ikke over moderat fare for spredning <u>Dårlig:</u> Sterkt innslag, og stor fare for spredning	Fjerning av skvallerkål

² Diameterklasse (DI) 5-7, jf. Naturtyper i Norge (NiN), objektgruppe dødvedstatus.

³ Nedbrytningsklasse: Lite nedbrutt C2-C4 og sterkt nedbrutt C5-C6, jf. NiN objektgruppe dødvedstatus.

Vedlegg 2

Tiltaksplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde og naturreservatene Grønliparken, Reieråsen og Rødsåsen. I kolonnen "Kostnadsklasse" er det angitt antatt størrelsesorden av kostnad for tiltaket, det er ikke gjort forsøk på mer nøyaktige kostnadsberegninger. Det er også forsøkt skissert tidsrammer for tiltakene, disse er angitt slik: kort sikt (K) innen 1-3 år, mellomlang sikt (M) 3-7 år, lang sikt (L) 7-15 år. Det vil variere i hvilken grad foreslåtte kostnadsklasser og tidsrammer vil kunne overholdes.

Område/tema	Tiltak	Kostnadsklasse	Tidsramme	Aktører	Naturverdi/ brukerinteresse
Enkelttiltak					
Augustenborg/Kase	Tynning av skogkledt beite sør-vest for gården, legge opp til mer åpent beite. Tynning av delvis skogkledt beite ovenfor båthus i Kasekilden.	50000	K	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv, landbruk
Grønli	Fjerne stubber som ligger igjen etter stormfellingen i Grønlialleen	10000	K	FM, grunneier	Landskap
Trekirkegård, Grønli	Sette opp informasjonsskilt om trekirkegården	10000	K	FM	Friluftsliv
Grønliparken	Reetablere stakittgjerde ved Albyporten, sydvest for gammel lekestue	10000	K	FM, grunneier	Landskap
Grønliparken naturreservat	Fristilling av gamle edelløvtrær og enkelte yngre som kan egne seg for utvikling til grovt, gammelt tre, eventuelt fjerning av noe gran.	25000	M	FM	Landskap, planteliv
Bøkelunden, Alby	Rydde langs steingjerdet mot parkeringsplassen, noe krattrydding i lunden for å bevare åpent preg (Deretter årlig oppfølging med kantklipper/slått)	-	K	Moss kommune	Landskap, planteliv, dyreliv
Reier, trerekke mot Kubberød	Beskjære gjenværende "kandelabre" i tidligere beskåret trerekke (deretter kontinuerlig oppfølging)	25000	M	FM, grunneier,	Landskap, landbruk
Reier, allé	Beskjære hovedallé for å forlenge trærnes levetid	200000	M	FM, grunneier,	Landskap
Reier, allé	Beskjære tverrgående allé foran hovedhus for å forlenge trærnes levetid	100000	M	FM, grunneier,	Landskap
Reier	Fjerning av åkersteindeponi på strand, samt midlertidige deponier	100000	K	FM, grunneier	Landskap, landbruk
Reier, parkskog	Tynning og rydding i lunden ved "sneglehuset", fristilling av framtidstrær. Felte trær anrettes i trekirkegård	50000	M	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Reier, sneglehuset	Restaurering av gammelt hagekunstelement etter vurdering fra fagperson	50000	M	FM, grunneier	Landskap
Reier	Fristilling av enkelte eiketær og andre karakteristiske framtidstrær i Reierskogen	10000	K	Grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Reier, tørreng mot Framnes	Rydding av trær og busker (deretter årlig oppfølging med kantklipper/slått)	25000	K	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Røed, sandtak og steingjerde	Gjenoppretting av sti ved tidligere sandtak. Rydding av stein, vegetasjon og røtter langs steingjerde mellom Kase og Røed (årlig oppfølging med kantklipper/slått)	50000	K	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv, friluftsliv, landbruk
Røed	Utbedring av bløthull på tursti mellom steingjerde og beite	-	K	Grunneier	Friluftsliv

Røed	Gjenoppta beitebruk på Ridebanen	-	K	Grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Rødsåsen, smuglerstien	Rydde vegetasjon og gjenopprette stifar	5000	K	FM, grunneier	Friluftsliv
Rødsåsen naturreservat	Rydding av uønsket krattvegetasjon (deretter oppfølging med rydding etter behov)	5000	K	FM	Friluftsliv
Rødsåsen naturreservat	Skjerming av unge barlindtrær mot rådyrbeiting	5000	K	FM	Planteliv
Jeløy Radio, nord mot Strandkanten	Utvidelse av beite til å inkludere skoglund. Tynning og fristilling av karakteristiske trær. Dette vurderes i samråd med Telenor.	25000	K	FM	Landskap, planteliv, dyreliv
Jeløy Radio, ved steinmolo	Rydding av askeforyngelse m.m, tilbakeføring til engvegetasjon (årlig oppfølging med kantklipper/slått)	25000	K	FM	Landskap, planteliv, dyreliv
Tronvik, Marineveien	Fjerning av flettverkjerde langs åkerkant	5000	K	FM	Landskap
Kubberød	"Stramme opp" øvre del av Grønlialleén – fjerne uønskede trær på åkersiden av steingjerdet, samt trær som sprenger gjerdet. Rydde ungrær og kratt, beskjære allétrær (årlig oppfølging med kantklipper/slått)	50000	M	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv, landbruk
Kubberødslogen	Rydde ungsog og fristille ytterligere noen større trær, deretter innføre beitedyr/årlig slått	25000	K	FM, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Kubberød, langs Tronvikveien	Fristille enkelte framtidstrær langs steingjerdet. Bevare skjerm mot bebyggelse	-	K	Grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Bålbrenning	Sette opp "Bålbrenning forbudt"-skilt på utsatte plasser	5000	K	FM	Friluftsliv
Alternative parkeringsplasser	Bedre skilting av parkeringsplasser utenfor verneområdet, samt gi tydelig informasjon om gangeveier fra parkeringsplassene	-	K	Moss kommune	Friluftsliv
Velkomstskilt	Føre opp velkomstskilt ved snuplassen i Tronvikveien, som bevisstgjør besøkende om at de entrer et verneområde	?	K	FM, Moss kommune	Friluftsliv
Artsregistrering	Kartlegge artsmangfoldet i området. Fokus for planperioden er kartlegging av planter og dyr i alle dammer	50000	M	FM	Planteliv og dyreliv
Steingjerder	Restaurere steingjerder. Konkrete planer per 2011: Gjerde mellom Røed og Augustenborg/Kase, langs Kubberødslogen og i Grønlialleen	200000	L	FM, Grunneier	Landskap
Fremmede arter	Tiltak mot, og overvåking av, fremmede arter. Konkrete planer per 2011: Reduksjon av edelgran. Bekjempelse primært av rynkerose, skvallerkål, russekål, hagelupin, kanadagullris og kjempebjørnekjeks	200000	L	FM, Moss kommune	Planteliv og dyreliv
Informasjonsplakater	Utarbeide informasjonsplakater og sette dem opp i naturreservatene	50000	L	FM	Landskap, planteliv, dyreliv, friluftsliv

Kontinuerlige tiltak					
Alleer og trerekker	Vedlikehold og oppfølging av alleer og trerekker. Beskjæring og rydding av uønsket vegetasjon	25000	Ved behov	FM, Moss kommune, grunneier	Landskap
Engvegetasjon og kantsoner	Årlig kjøring med kantklipper/slått for å opprettholde og favorisere engvegetasjon. Som kantsoner regnes også veikanter og åkerkanter. Spesielt prioriterte arealer er markert med eng/kantklipping i kart i forvaltningsplanen (Figur 13)	10000	Årlig, sensommer	FM, Moss kommune, grunneier	Landskap, planteliv, dyreliv
Steingjerder	Vedlikehold av steingjerder. Rydding av kratt og vegetasjon, oppstabling av utrast stein	25000	Ved behov	FM, grunneier	Landskap
Åkerstein	Bortkjøring av stein fra utvalgte steindeponier	10000	Etter budsjettmessig vurdering	FM, grunneier	Landskap, landbruk
Stinettverk	Vedlikehold av turveier og stier, inkludert nødvendig skilting. Rydding av vindfall og vegetasjon som hindrer ferdsel. Utbedring av bløte partier	5000	Ved behov	FM, Moss kommune, grunneier	Friluftsliv
Søppel	Strandrydding foretas årlig. Rydding av søppel langs kommunale stier og strender, samt tømming av søppelkasser foretas ved behov	-	Årlig, vår og ved behov	Moss kommune	Landskap, friluftsliv
Informasjon	Drive informasjonsarbeid mot besøkende om reglement og verneverdier. Oppfordre til hensynsfull ferdsel	100000	Kontinuerlig	FM, SNO	Landskap, planteliv, dyreliv, friluftsliv

Vedlegg 3

FOR 1983-12-23 nr 2016: Forskrift om vern for Søndre Jeløy Landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

DATO:	FOR-1983-12-23-2016
KATEGORI:	MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:	
PUBLISERT:	II 1984 s 759
IKRAFTTREDELSE:	1983-12-23
SIST-ENDRET:	FOR-2010-04-16-1094
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Søndre Jeløy Landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.
HJEMMEL:	LOV-1970-06-19-63-§5, LOV-1970-06-19-63-§6, LOV-1970-06-19-63-§7, LOV-1970-06-19-63-§21, LOV-1970-06-19-63-§22, LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19nr 100-§77
SYS-KODE:	BG08, D02
NÆRINGSKODE:	9129
KORTTITTEL:	Forskrift om landskapsvernområde, Moss

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-19831223-2016.html>

INNHold

Forskrift om vern for Søndre Jeløy Landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

- § 1. Avgrensning
 - § 2. Formål
 - § 3. Vernebestemmelser
 - § 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser
 - § 5. Forvaltningsplan
 - § 6. Forvaltningsmyndighet
 - § 7. Delegering
 - § 8. Ikraftttredelse
-

Forskrift om vern for Søndre Jeløy Landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

Fastsatt ved kgl.res. av 23. desember 1983 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5, jf. § 6, § 7, § 13, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrifter 16 juni 1997 nr. 694, 13 des 2002 nr. 1565 (forskriften gjengitt i sin helhet), 16 april 2010 nr. 1094.

§ 1. Avgrensning

Landskapsvernområdet omfatter følgende gnr./bnr. i Moss kommune: 5/1, 2, 3, 4 og 5, 6/3, 5 og 15, 7/1, 2 og 3, 8/1, 2 og 3, 9/1, 2, 3 og 4, 10/1, 2, 4, 15, 23, 34, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65 og 110, samt Trondvikvegen 54, 62, 68 og 76.

Landskapsvernområdet omfatter et areal på 3946 dekar.

Grensene for Landskapsvernområdet fremgår av kart i målestokk 1:10 000, datert Direktoratet for naturforvaltning april 2010. Kartet med verneforskriften oppbevares i Moss kommune, hos fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka etter nærmere anvisning fra forvaltningsmyndigheten. Knekkpunktene bør koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 16 april 2010 nr. 1094.

§ 2. Formål

Formålet med landskapsvernområdet er å bevare det egenartede natur- og kulturlandskap på Søndre Jeløy med geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets særpreg.

§ 3. Vernebestemmelser

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt, som f.eks. hogst av alleer, karakteristiske frittstående enkelttrær, tregrupper eller trekker utenom de ordinære skogarealene, nedrivning eller annen ødeleggelse av steingjerder, uttak eller utfylling av masse, bygging av vegger, fremføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, henleggelse av avfall samt oppføring av bygninger, anlegg eller andre innretninger. Opplistingen er ikke utfyllende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter vesentlig
2. Ombygging eller omfattende eksteriørmessige utbedringer av eksisterende bygninger skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
3. Områder med edle lauvtrær skal være forbeholdt disse treslag.
4. Våtlendte skogpartier må ikke grøftes.
5. Egenartede eller spesielt store og vakre trær beholdes over hogstmoden alder. Hogst av hule trær er ikke tillatt.
6. I strandsonen og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet mot ødeleggelse ut over det som følger av lovlig ferdsel. Dette er likevel ikke til hinder for at døde eller svekkede og tørre trær eller vindfall kan drives ut. Forvaltningsmyndigheten kan videre gi tillatelse til egnede skogkulturtiltak dersom skogen rammes av skade. Bredden på verneskogbeltet bestemmes av forvaltningsmyndigheten i samråd med skogbruksetaten

Bestemmelsene under § 3 første ledd er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Vanlig vedlikehold og drift av villaeiendommene, eksisterende vegger og andre anlegg.
3. At eksisterende jord- og hagebruk skal kunne opprettholdes med driftsmåter som til en hver tid er vanlige, forutsatt at de ikke kommer i konflikt med verneformålet.
4. Oppføring av bygninger eller anlegg i tilknytning til landbruk, uttak av masse i forbindelse med slik bebyggelse, samt opparbeidelse av dammer, men slike tiltak må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
5. Deponering av søppel og utfylling av masse på steder anvist av forvaltningsmyndigheten.

§ 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfelle dersom det ikke strider mot formålet.

§ 5. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføringen av skjøtselstiltakene.

Når det gjelder skogskjøtsel bør denne legges opp slik at man får en mest mulig variert sammensetning av skogen m.h.p. alder og stedegne treslag. Det bør tilstrebes en skiktvis skogstruktur. Sluttavvirkningen skal så langt det er mulig begrenses til små flater. Skogbevokste arealer søkes opprettholdt med samme fordeling mellom barskog og lauvskog som før. Ved kjøtsel av bryn ut mot dyrket mark og andre åpninger i skogen, skal en i størst mulig grad favorisere lauvoppslag, spesielt edle lauvtrær.

§ 6. Forvaltningsmyndighet

Forvaltningen av vernebestemmelsene tillegges fylkesmannen i Østfold. Til å bistå med forvaltningen oppnevnes et tilsynsutvalg med følgende sammensetning: En representant fra grunneierne, en representant fra skogbruksetaten, en representant fra kommunen, en representant fra de antikvariske myndigheter samt en representant fra fylkesmannens miljøvernavdeling.

Utvalgets medlemmer med varamenn oppnevnes av fylkesmannen etter innhentet forslag fra grunneierne, kommunen og de øvrige berørte myndigheter.

Utvalgets funksjonstid er 4 år og forutsettes å følge de kommunale valgperioder.

§ 7. Delegering

Den rett Kongen har etter lovens § 6 til å fastsette nærmere regler for området og om kjøtsel, etter § 21 til merking av fredninger mv., etter § 22 om regulering av ferdsel og etter § 23 til å gjøre unntak fra vernebestemmelsene, overføres for dette området til Miljøverndepartementet.

§ 8. Ikrafttredelse

Disse bestemmelser trer i kraft straks.

Vedlegg 4

FOR 1994-05-25 nr 462: Forskrift om ferdselsregler for Søndre Jeløy landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

DATO:	FOR-1994-05-25-462
KATEGORI:	MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:	
PUBLISERT:	Avd II 1994 Nr. 4
IKRAFTTREDELSE:	1994-07-05
SIST-ENDRET:	FOR-2004-05-10-1933
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Moss kommune, Østfold.
HJEMMEL:	LOV-1957-06-28-16-§15, LOV-1987-06-05-26-§25
SYS-KODE:	BG11, C01, D02
NÆRINGSKODE:	9129
KORTTITTEL:	Forskrift om landskapsvernområde, Moss

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovddata.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-19940525-0462.html>

INNHold

Forskrift om ferdselsregler for Søndre Jeløy landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

- § 1. I Søndre Jeløy landskapsvernområde og Rødsåsen naturreservat er følgende ikke...
- § 2. Sykling er tillatt på turveger som er merket «gang-/sykkelveg». På turveger merket...
- § 3. Bålbrenning er forbudt hele året. Unntatt fra forbudet er bålbrenning på merkede...
- § 4. I strandsonen og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet.
- § 5. Bestemmelsene i § 1, § 2, 1. og 2. punktum, og § 3 gjelder kun allmennheten, og ...
- § 6. Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra disse bestemmelsene i samråd...
- § 7. Overtredelse av disse bestemmelsene kan straffes etter lov 28. juni 1957 nr. 16...

Forskrift om ferdselsregler for Søndre Jeløy landskapsvernområde, Moss kommune, Østfold.

Fastsatt av Moss bystyre 5. mai 1994 med hjemmel i lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet § 15 og lov av 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. § 25. Stadfestet av Fylkesmannen i Østfold 25. mai 1994. Endret ved forskrift 10 mai 2009 nr. 1933. Forskriften kunngjort i sin helhet.

§ 1. I Søndre Jeløy landskapsvernområde og Rødsåsen naturreservat er følgende ikke tillatt:

- a) Ferdsel gjennom private gårdstun.
- b) Motorisert ferdsel på stier, veger i innmark og skogsveger.
- c) Parkering langs de private gårdsvegene.
- d) Parkering av campingbiler/campingvogner over natten.
- e) All telting.
- f) Ridning eller annen bruk av hest.
- g) Løs hund (hund skal føres i bånd hele året).

§ 2. Sykling er tillatt på turveger som er merket «gang-/sykkelveg». På turveger merket «gangveg» og på stitråkk er sykling forbudt. All sykling skal skje på de gåendes premisser.

§ 3. Bålbrenning er forbudt hele året. Unntatt fra forbudet er bålbrenning på merkede bålplasser, samt ved sjøkanten på sand- og rullesteinstrand i forsvarlig avstand fra brennbar vegetasjon. Det er forbudt å sanke ved fra stående trær.

§ 4. I strandsonen og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet.

Forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet kan forby plukking av plantearter som er sårbare i området.

§ 5. Bestemmelsene i § 1, § 2, 1. og 2. punktum, og § 3 gjelder kun allmennheten, og ikke grunneiers virksomhet og den tillatelse på egen grunn så lenge det ikke strider mot andre bestemmelser.

§ 6. Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra disse bestemmelsene i samråd med berørte grunneiere og forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet.

§ 7. Overtredelse av disse bestemmelsene kan straffes etter lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet § 39. Reglene trer i kraft straks kunngjøring er foretatt i Norsk Lovtidend.

Vedlegg 5

FOR 2002-12-13 nr 1555: Forskrift om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 43, fredning av Rødsåsen naturreservat, Moss kommune, Østfold.

DATO:	FOR-2002-12-13-1555
KATEGORI:	MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:	
PUBLISERT:	II 2002 hefte 7
IKRAFTTREDELSE:	2002-12-13
SIST-ENDRET:	
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Moss kommune, Østfold.
HJEMMEL:	LOV-1970-06-19-63-§8 , LOV-1970-06-19-63-§10 , LOV-1970-06-19-63-§21 , LOV-1970-06-19-63-§22 , LOV-1970-06-19-63-§23 jf LOV-2009-06-19-100-§77
SYS-KODE:	BG08, D02
NÆRINGSKODE:	9129
KUNNGJORT:	19.12.2002
RETTET:	
KORTTITTEL:	Forskrift om Rødsåsen naturreservat

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20021213-1555.html>

INNHold

Forskrift om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 43, fredning av Rødsåsen naturreservat, Moss kommune, Østfold.

- § 1. Avgrensing
- § 2. Formål
- § 3. Vernebestemmelser
- § 4. Generelle unntak
- § 5. Eventuelle unntak etter søknad
- § 6. Generelle dispensasjonsregler
- § 7. Forvaltningsplan
- § 8. Forvaltningsmyndighet
- § 9. Ikrafttredelse

Forskrift om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 43, fredning av Rødsåsen naturreservat, Moss kommune, Østfold.

Fastsatt ved kgl.res. 13. desember 2002 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensing

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 1/2829 – 1/2832. Naturreservatet dekker et totalareal på 318 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:5.000 datert Miljøverndepartementet desember 2002.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i Moss kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. *Formål*

Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv på permiske bergarter i de mest sommervarme strøk av landet, med eksponert beliggenhet inntil Oslofjorden.

§ 3. *Vernebestemmelser*

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, gjerder, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorferdsel til lands er forbudt.
5. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.
6. Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning er forbudt.
7. Bålbrenning er forbudt.

§ 4. *Generelle unntak*

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulans-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt.
4. Fiske.
5. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
6. Vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
7. Fjerning av vindfall over eksisterende stier.
8. Etablering av enkle landfester.

§ 5. *Eventuelle unntak etter søknad*

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 nr. 1 (øvingskjøring), nr. 3, nr. 6 og nr. 7, § 5 nr. 7.
2. Merking og vedlikehold av eksisterende stier.

3. Avgrenset bruk av reservatet som angitt i § 3 nr. 5.
4. Avgrenset ridning på eksisterende stier.
5. Fjerning av skyggetrær langs sørkant av jorde nordøst i reservatet.
6. Etablering av anlegg for Kystverket.
7. Oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting.

§ 6. *Generelle dispensasjonsregler*

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 7. *Forvaltningsplan*

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8. *Forvaltningsmyndighet*

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 9. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft straks.

Vedlegg 6

FOR 2010-04-16 nr 566: Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Reieråsen naturreservat, Moss kommune, Østfold

DATO:	FOR-2010-04-16-566
KATEGORI:	MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:	
PUBLISERT:	II 2010 hefte 2
IKRAFTTREDELSE:	2010-04-16
SIST-ENDRET:	
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Moss kommune, Østfold
HJEMMEL:	LOV-2009-06-19-100-§34 , LOV-2009-06-19-100-§37 , LOV-2009-06-19-100-§62
SYS-KODE:	BG08, D02
NÆRINGSKODE:	9129
KUNNGJORT:	22.04.2010 kl. 16.00
RETTET:	
KORTTITTEL:	Forskrift om Reieråsen naturreservat

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovdato.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20100416-0566.html>

INNHOLD

Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Reieråsen naturreservat, Moss kommune, Østfold

- § 1. Avgrensning
- § 2. Formål
- § 3. Vernebestemmelser
- § 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene
- § 5. Regulering av ferdsel
- § 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene
- § 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser
- § 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser
- § 9. Skjøtsel
- § 10. Forvaltningsplan
- § 11. Forvaltningsmyndighet
- § 12. Ikrafttredelse

Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Reieråsen naturreservat, Moss kommune, Østfold

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 16. april 2010 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører gnr./bnr. 1/2827i Moss kommune.
Naturreservatet dekker et areal på ca. 0,082 km² landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:3 500, datert Miljøverndepartementet mars 2010. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Moss kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur i form av en skrent med variert edelløvskog. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av rikt arts mangfold.

§ 3. Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. For naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner o.l., framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.
5. Bålbrenning er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Sanking av bær og matsopp.
2. Jakt og fangst etter gjeldende lovverk.
3. Vedlikehold av eksisterende stier og løyper med eksisterende merking.

§ 5. Regulering av ferdsel

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
2. Motorferdsel er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
3. Sykling og bruk av hest er forbudt.
4. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.

§ 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulanse-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.
2. Transport av sykt eller skadd bufe. Kjøretøy som skal brukes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant av kjøringen.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Avgrenset bruk av naturreservatet som angitt i § 3 nr. 4.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 7 nr. 5.
3. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
4. Ny merking av eksisterende stier og løyper.
5. Grunnboring for uttak av vann nær tidligere uttakssted i naturreservatets nordvestre del.
6. Beiting i en begrenset del av naturreservatet.

§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan for naturreservatet, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 11. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten for området.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

Vedlegg 7

FOR 2010-04-16 nr 565: Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Grønliparken naturreservat, Moss kommune, Østfold

DATO:	FOR-2010-04-16-565
KATEGORI:	MV (Miljøvern/vilt)
AVD/DIR:	
PUBLISERT:	II 2010 hefte 2
IKRAFTTREDELSE:	2010-04-16
SIST-ENDRET:	
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Moss kommune, Østfold
HJEMMEL:	LOV-2009-06-19-100-§34 , LOV-2009-06-19-100-§37 , LOV-2009-06-19-100-§62
SYS-KODE:	BG08, D02
NÆRINGSKODE:	9129
KUNNGJORT:	22.04.2010 kl. 16.00
RETTET:	
KORTTITTEL:	Forskrift om Grønliparken naturreservat

For å lenke til dette dokumentet bruk: <http://www.lovdato.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf/lf-20100416-0565.html>

INNHold

Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Grønliparken naturreservat, Moss kommune, Østfold

- § 1. Avgrensning
- § 2. Formål
- § 3. Vernebestemmelser
- § 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene
- § 5. Regulering av ferdsel
- § 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene
- § 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser
- § 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser
- § 9. Skjøtsel
- § 10. Forvaltningsplan
- § 11. Forvaltningsmyndighet
- § 12. Ikrafttredelse

Forskrift om verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold – Grønliparken naturreservat, Moss kommune, Østfold

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 16. april 2010 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører gnr./bnr. 1/2829 i Moss kommune.

Naturreservatet dekker et areal på ca. 0,04 km², herav ca. 0,0005 km² ferskvann.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:2 500, datert Miljøverndepartementet mars 2010. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Moss kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt naturtype i form av en velutviklet edelløvskog. Området har særlig betydning for biologisk mangfold med et rikt artsmangfold og trær av grove dimensjoner.

§ 3. Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

For naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner o.l., framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.
5. Bålbrenning er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Fjerning av trekronene på vindfall i sone merket A på vernekartet.
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt, fangst og fisker etter gjeldende lovverk.
4. Drift og vedlikehold av anlegg som er i bruk på vernetidspunktet.
5. Vedlikehold av eksisterende stier og løyper med eksisterende merking.
6. Uttak av vann, men dammen må ikke tappes helt tom.
7. Kapping av vindfall som faller over steingjerde, inntil 2 meter fra gjerdet.

§ 5. Regulering av ferdsel

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
2. Motorferdsel er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
3. Sykling utenom eksisterende stier er forbudt. Bruk av hest er forbudt.
4. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere

ferdselen i hele eller deler av naturreservatet

§ 6. Generelle unntak fra ferdelsbestemmelsene

Ferdelsbestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulanse-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 nr. 1 når dette kan skje uten at området påføres varige kjøreskader.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter:
 - a) § 7 nr. 5
 - b) § 7 nr. 6
 - c) § 7 nr. 7.
2. Avgrenset bruk av naturreservatet som angitt i § 3 nr. 4.
3. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
4. Ny merking av eksisterende stier og løyper.
5. Opprensning av dam.
6. Fjerning av edelgran, platanlønn og foryngelse av bøk.
7. Fjerning av trær som kan medføre vesentlig skade på allétrær eller andre viktige trær nær naturreservatet.
8. Bruk av hest i nærmere angitt trasé.

§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan for naturreservatet, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 11. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten for området.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

NOTAT.

SKJØTSEL AV ALBYSKOGEN.

Helt fra Moss kommune i 1963 kjøpte Alby-eiendommen har Statens Skogoppsyn, senere skogforvaltningen i Moss i hovedsak hatt det faglige ansvaret for skogen. Parkvesenet i Moss kommune hadde i en periode ansvaret for å utføre de praktiske arbeidene. Albyskogen er mer enn skog. Allerede i 1968 var målsettingen at skogen skulle drives etter forstmessige prinsipper. Det skulle i tillegg legges tilbørlig vekt på at den skal være et friluftsområde for byens befolkning.

Albyskogen har en spesiell historie, i og med at eiendommens forrige eier, familien Biørnstad, tidlig på 1900-tallet plantet edelgran og andre varmekjære treslag her. Noen av bestandene har i dag store, fine eksemplarer av edelgran. Edelgran er skyggetålende og har gunstige spireforhold på søndre Jeløy, slik at den forynger seg raskt i skogen. På mange arealer i Albyskogen er skogbunnen dominert av kraftfulle små edelgraner.

Det har i årenes løp vært mange innspill på hvordan skogen skal skjøttes. I en periode var det ønskelig at all underskog skulle ryddes og skogen drives som en ren park, slik at sjøen kunne bli synlig fra parkeringsplassen. I neste omgang var det ønske om at hele skogen skulle være urskog, og ingenting skulle røres.

Albyskogen er nå et av de viktigste rekreasjonsområdene og mest brukte turområde i distriktet. Området blir også benyttet til undervisning av en rekke organisasjoner og skoler. Albyskogen skal være en skog for alle, også for turgåere som ønsker det litt ryddig langs veier og stier.

Da søndre Jeløy Landskapsvernområde ble vedtatt i 1983 omfattet dette hele Albyeieendommen sammen med de 8 øvrige landbrukseiendommene på søndre Jeløy. Landskapsvernet, som er den mildeste formen for statlig naturvern, har ikke til formål å legge vesentlig restriksjoner på ordinær drift av jordbruks- eller skogarealene. Det er derfor fortsatt Moss kommune som eier som har ansvaret for forvaltning og drift av skogen på Alby.

Da kommunens skogforvaltning overtok det fulle ansvar for skogen, ble det lagt vekt på at det skulle drives vanlig skogbruk med sterk vekt på friluftslivet, turgåere og andre brukere. Skogen skulle vise mangfold av trær. Store trær skulle fristilles og fremelskes, også edelgran. Langs stier og veier skulle det ryddes opp etter hogst og vindfall. Likeså skal kvist og avfall males opp eller fjernes inntil stiene. Dette skulle følges opp gjennom skjøtelsesplanen for Albyskogen fra 1984 samt skriv i forbindelse med befarings med kommunen og fylkesmannen i 1992.

Skjøtelsesplanen er vedtatt av Landbruksnemnda i Moss 14.11.1984 og Moss kommunale Skogstyre 20.11.1984.

Skjøtselplanen deler skogen inn i 8 forskjellige skjøtselsoner på grunnlag av vegetasjonstyper, flora, fauna, skogtilstand, kulturpåvirkning og beliggenhet innen området. Hver av disse har forskjellig målsetting, og forutsettes behandlet etter ulike prinsipper.

Langs stier, veier, i visuelt eksponerte områder og i randsoner er det foreslått en detaljert skjøtsel der det legges spesiell vekt på estetiske momenter. Dette innebærer bl.a. bruk av plukkhogst.

Utbredelsen av treslagene vanlig edelgran og Douglas-gran er foreslått begrenset til enkelte sentrale områder i skogen. For de andre utenlandske treslagene, som har mindre utbredelse, er det foreslått at de står til de oppnår biologisk alder eller til det av forskjellige grunner er hensiktsmessig å hogge dem, uten at de erstattes med nyplantning. For å begrense uønsket utbredelse av vanlig edelgran vil det være nødvendig med jevnlig tiltak i form av mekanisk rydding / fjerning av småplanter.

Etter opprydding og uttak av stormfelling, samt noe ordinær hogst i 2008 kom det reaksjoner til Moss kommune fra Fylkesmannens miljøvernnavdeling, som ønsket å drøfte videre skjøtsel av Albyskogen. Miljøvernnavdelingen har blant annet tatt til orde for at forekomsten av edelgran fjernes helt, noe kommunens skogforvaltning ikke er enig i. 13.mars 2008 var det befaring i Albyskogen om hogst/fjerning av edelgran, og 19. august 2008 var det møte på Rådhuset i Moss, hvor formålet var å klargjøre standpunkter og drøfte fremtidig forvaltning av Albyskogen. Møtet var mellom teknisk forvaltning, plan-og utvikling, miljøvern- og landbruksforvaltningen i kommunen, pluss miljøvernnavdeling og fylkesskogmester hos Fylkesmannen.

Konklusjon.

Det er ingen uenighet mellom kommunens skogforvaltning og fylkesmannen om at forekomsten av edelgran i Albyskogen må reduseres. Det store spørsmålet er hvor mye og hvor raskt. Hvordan skal man klare dette uten at resten av skogen blåser ned.

I 1992 ble det registrert ca 600 kbm edelgran i Albyskogen. Etter dette er det avvirket ca 50 % eller ca 300 kbm fram til 2009. Det vil si at alle spredte forekomster av stor edelgran utenfor hovedstiene ned til sjøen er avvirket, bortsett fra 10 store edelgraner helt ned mot sjøen ved Roligbukta. Likeså er all stor edelgran i midtområdet ned til selve edelgran-bestandet avvirket. Det som står igjen, er ned mot sjøen og inntil verneskogsonen. I disse områdene er også det meste av den små edelgrana ryddet bort. Etter skogforvaltningens vurdering og oppfatning er det store muligheter for at den nedre del av skogen på Alby, med resterende edelgran vil bryte sammen og blåse ned hvis hogst i dette området blir forsert. I 1977, da vinterstormen raserte Albyskogen, var det den vanlige norske grana som blåste ned, mens edelgrana ble stående.

På grunn av mildere klima og hyppigere storm den siste tiden er det enda viktigere enn tidligere at den stormsterke delen av skogen avvirket med forsiktighet.

Det er også i dette område de store, flotte edelgranene står, som er noe av særpreget ved skogen. Disse trærne er det mange ganger blitt ryddet rundt for at de skal komme mer til sin rett. Det har kommet sterke reaksjoner fra byens befolkning når det blir fortalt at disse skal hogges.

Etter ny kontakt med Fylkesmannen og i forbindelse med revidering av verneplanen for Søndre Jeløy Landskapsvernområde ble det under befaring den 21. aug. 2009 enighet om den videre skjøtsel av edelgran i Albyskogen. Fylkesmannen ønsker at Moss kommune behandler saken vedrørende skjøtsel av Albyskogen i forkant av rulleringsarbeidet for verneplanen.

Inntil hovedstiene blir 3 grupper av store edelgraner (anslagsvis 10-25 i hver gruppe) stående som opplevelses-trær. Dette fordi treslaget inngår- og er en del av mangfoldet i Albyskogen som turgåere/friluftslivet er fortrolig med, og fordi det er knyttet kulturhistoriske og andre interesser til forekomsten av edelgran.

Bestand nr. 26 opprettholdes som edelgran, uten anledning til frøsetting.

På et skogfaglig grunnlag anbefales det å være forsiktig med avvirkningen av gran/edelgran i bestandene nær sjøen, da disse har effekt mot stormfelling, og er også en del av verneskogen. Da Fylkesmannen ønsker en tidshorisont på å fornye denne skogen, settes denne til 2030. Kommunen har allerede forsiktig begynt å avvirke i disse områdene.

For å begrense uønsket utbredelse av vanlig edelgran vil det fortsatt være nødvendig med årlige tiltak i form av mekanisk rydding / fjerning av småplanter. Dette bør skje før plantene er 1/2 meter høye, eller så raskt som mulig etter spiring.

Mange av tiltakene som er foreslått i den eksisterende planen er gjennomført siden 1992. Intensjonene i skjøtelsplanen fra 1984 bør fortsatt være retningsgivende for den videre forvaltning og skjøtsel av Albyskogen, med de tillegg og føringer som er gitt i nevnte skriv fra 1992, samt dette notatet.

Moss, 16.06.2011

Bjørn Pettersen
Skogbrukssjef

Fylkesmannen, Miljøvernadv.

FORSLAG TIL REGULERINGSPLAN FOR BIØRN BIØRNSTADS VEG 1-13
(BOLIGOMRÅDE)

REGULERINGSBESTEMMELSER

15.1.98

1. PLANOMRÅDE OG GODKJENNING

Det regulerte område er vist med plangrense på kart 1:1000 datert 24.10.97 og godkjent av bystyret 29.1.98

2. REGULERINGSFORMÅL

Området er regulert til byggeområde for boliger - PBL § 25.1.

3. BYGGEOMRÅDE FOR BOLIGER

3.1 Det regulerte område er ferdig oppdelt i boligtomter

3.2 På hver tomt kan innenfor angitt utnyttelse og byggegrenser oppføres et bolighus med 1 boligenhet og garasje.

3.3 Det tillates oppført bolighus på inntil 150m² BRA med tilhørende garasje på inntil 30m² BRA

3.4 På tomtene tillates oppført bebyggelse i 1 etasje med saltak og takvinkel 22-28 grader.

3.5 På hver tomt skal være plass for biloppstilling og garasje i henhold til bygningsvedtektene for Moss kommune. Garasjens plassering skal framgå av byggemeldingen.

3.6 Bebyggelsen skal utformes med tradisjonell hovedform, materialbruk og detaljering, og fargesettingen skal være neddempede naturfarger uten lyse/hvite markeringer.

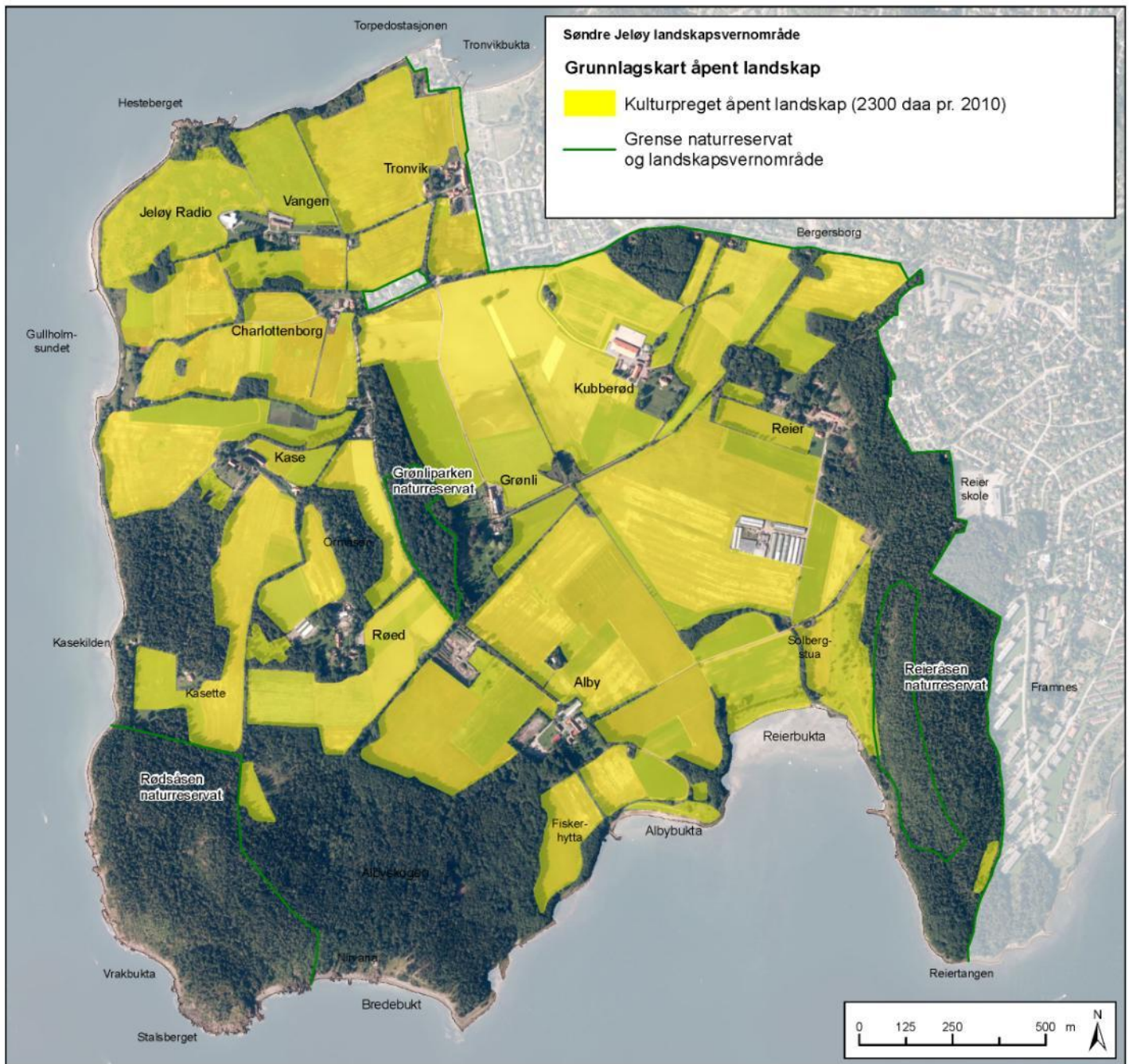
3.7 Søknadspliktige byggearbeider skal forelegges tilsynsmyndigheten for Søndre Jeløy Landskapsvernområde til uttalelse før behandling.

3.8 Eksisterende vegetasjon skal i størst mulig grad bevares, og det skal foretas nyplanting og vedlikehold av stedegne trær og busker som hekk og skjermplanting mot landskapsvernområdet.

Godkjent av bystyret 29.01.98

RB-BB

Vedlegg 10

Kartet danner grunnlaget for beregning av åpent kulturpreget landskap, jf. bevaringsmål for landskap

Vedlegg 11

Beskrivelse av prioriterte fremmede arter på Søndre Jeløy

Edelgran (*Abies alba*) er et innført bartre som opprinnelig ble brukt som prydtre, men som også brukes noe i kommersielt skogbruk. Arten sprer seg særlig godt i rike naturtyper som lågurtgranskoger og edelløvskoger, og har dermed optimale forhold på Søndre Jeløy. Treslaget er høyvokst og skyggetålende, og kan på sikt danne tette monokulturer.

Rynkerose (*Rosa rugosa*) ble opprinnelig importert som park- og hagevekst og ble utplantet som prydbusk en rekke steder. Rynkerosa er salttolerant og trives på sanddyner, grusstrender og strandenger, og har etter hvert etablert seg med kraftige bestander langs strandsonen på Søndre Jeløy. Planten formerer seg både vegetativt og med frø, og har en svært ekspansiv vekst. Der den vokser, fortrenger den raskt stedegne arter. Der hvor krattene har vokst seg store, blir det i tillegg økt slitasje på områdene som ennå dekkes av gressbakke. Dette er særlig synlig på gressbakkene ved Bredebukt.

Hagelupin (*Lupinus polyphyllus*) ble importert og utsådd i store mengder i veikanter og brukt i mange hager. Planten spres vegetativt, og med frø som kan ha en levetid på 50 år. Den vokser godt på forstyrret mark som i flomsoner langs elver og på sandstrender. Den kan også etablere seg på næringsfattig mark, der den er nitrogenfikserende og endrer næringsforholdene på voksestedet. Planten skiller ut veksthemmende stoffer fra rota.

Skvallerkål (*Aegopodium podagraria*) ble antakelig innført som en medisinplante, og har senere forvillet seg i norsk natur. Den slår seg lett opp i rike skogtyper og forstyrret mark, er svært skyggetålende og fortrenger raskt annen vegetasjon. Den spres med frø, vegetativt og ved rotutløpere. Den danner også nye planter fra gamle rotdele, og spres derfor lett ved spredning av planterester. Dette er antakelig opphavet til de store bestandene som er å finne langs stier i Albyskogen og i Grønliparken. Her har løsmasser fra utenfor verneområdet blitt brukt på turveiene, og antakelig fantes både frø og planterester i disse løsmassene.

Russekål (*Bunias orientalis*) har antakelig kommet til Norge via kornimport, og er nå å finne i vill tilstand mange steder i fylket. På Søndre Jeløy er den et tydelig innslag langs stier på Alby og Reier. Dette er en flerårig plante som i hovedsak spres med frø, og som lett inntar enger, veikanter og skrotemark som ikke holdes i hevd. Den kan bli svært dominerende og skygger ut naturlig vegetasjon.

Kanadagullris (*Solidago canadensis*) er en velkjent hageplante som etter hvert har fått stor utbredelse rundt byer og tettsteder. Den spres vegetativt og med frø, og har hatt en kraftig økning de senere årene. Planten vokser i veikanter, enger, skogkanter og på skrotemark, der den kan danne store bestander som utkonkurrerer stedegen vegetasjon. I tillegg utsondrer den veksthemmende stoffer fra roten.

Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*) er importert som prydvækt fra Kaukasus, og har etter hvert forvillet seg fra steder den var plantet. Planten formerer seg kun ved frøspredning og har ingen form for vegetativ formering. Den vil kunne etablere seg på de fleste arealer som ikke holdes i hevd ved jordarbeiding eller som slås flere ganger i vekstsesongen.

